

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Přímá volba prezidenta v České republice

Lada Matlachová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Přímá volba prezidenta v České republice

Lada Matlachová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Michalu Kubátovi, Ph.D. za pomoc při psaní bakalářské práce, za rady a čas, který mi věnoval.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	POLITICKÉ REŽIMY A POSTAVENÍ HLAVY STÁTU	9
	2.1 Politický režim	9
	2.2 Prezidentský režim.....	10
	2.3 Parlamentní režim	12
	2.4 Poloprezidentský režim	13
3	MOŽNÉ ZPŮSOBY VOLBY HLAVY STÁTU	15
	3.1 Přímá volba.....	15
	3.2 Nepřímá volba	16
	3.3 „Smíšená“ volba	17
4	VOLBA PREZIDENTA V ČESKÉ REPUBLICĚ	18
	4.1 Dosavadní způsob volby prezidenta	18
	4.2 Vývoj návrhů na zavedení přímé volby prezidenta	19
	4.2.1 Návrh poslanců Čtyřkoalice (Sněmovní tisk 1109, III. volební období)	21
	4.2.2 Návrh senátorů Čtyřkoalice (Senátní tisk 289, III. funkční období)	23
	4.2.3 Návrh poslanců KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD (Sněmovní tisk 90, IV. volební období).....	24
	4.2.4 Návrh poslanců ODS (Sněmovní tisk 95, IV. volební období)	25
	4.2.5 Návrh poslanců US-DEU (Sněmovní tisk 172, IV. volební období).....	28
	4.2.6 Vládní návrh (Sněmovní tisk 349, IV. volební období).....	29
	4.2.7 Návrh poslanců ČSSD (Sněmovní tisk 332, V. volební období).....	31
	4.2.8 Návrh poslanců Strany zelených (Sněmovní tisk 524, V. volební období)	32

4.2.9	Vládní návrh (Sněmovní tisk 747, V. volební období).....	33
4.2.10	Návrh poslanců ČSSD (Sněmovní tisk 7, VI. volební období)	34
4.3	Shrnutí neúspěšných návrhů.....	36
4.4	Ústavní novela zavádějící přímou volbu prezidenta (Sněmovní tisk 415, VI. volební období)	37
5	POSTOJE POLITICKÝCH STRAN.....	43
5.1	Česká strana sociálně demokratická	43
5.2	Komunistická strana Čech a Moravy	45
5.3	Občanská demokratická strana	46
5.4	TOP 09 a Starostové	47
5.5	Věci veřejné	48
6	ODBORNÁ DEBATA.....	49
7	VÝHODY A NEVÝHODY PŘÍMÉ VOLBY PREZIDENTA	54
8	ZÁVĚR	60
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	62
10	RESUMÉ	75
11	PŘÍLOHY.....	76

1 ÚVOD

Přímá volba prezidenta v České republice je fenomén, který odborníci, politici i novináři označují za evergreen české politické scény. Vždy se pravidelně objevoval, především v souvislosti s blížícími se konci funkčních období stávajících hlav státu a zapadal mezi jiné události a problémy. Návrhy na zavedení přímé volby prezidenta byly předkládány již od roku 1992 v době přípravy Ústavy České republiky, skutečně schválena byla přímá volba až o dvacet let později. Na počátku roku 2013 se historicky první přímá volba hlavy státu uskutečnila. Zájem autorky o český politický systém a aktuálnost zkoumané problematiky byly hlavními impulsy pro výběr tohoto tématu.

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit všechny předložené návrhy na zavedení přímé volby prezidenta v historii samostatné České republiky, názory politických uskupení a odborné veřejnosti na danou problematiku, předložit argumenty pro i proti přímé volbě a odpovědět na otázku, zda je možné, aby se jejím zavedením změnil politický režim v České republice. K užívaným výzkumným metodám, na jejichž základě je bakalářská práce zpracována, patří deskripce, komparace a analýza.

Práce je strukturována do šesti kapitol, které jsou vhodně doplněné přílohami. První kapitola stručně definuje politický systém a politický režim, uvádí základní rozlišení jednotlivých režimů především s ohledem na postavení hlavy státu v režimu, na způsob volby a vymezené pravomoci. Druhá kapitola se zabývá jednotlivými možnými způsoby volby hlavy státu, které jsou ve světě užívány. Třetí kapitola se již věnuje volbě prezidenta v České republice. Nejprve je popsán mechanismus volby prostřednictvím obou komor Parlamentu, poté jsou zmiňovány jednotlivé předložené neúspěšné návrhy na zavedení volby přímé a závěr této kapitoly je věnován schválené ústavní novele a k ní náležejícímu prováděcímu zákonu. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na postoje politických uskupení, které byly zvoleny do Poslanecké sněmovny v roce 2010, tedy

na volební období, ve kterém byla přímá volba prezidenta skutečně schválena. Pátá kapitola se poté věnuje názorům odborné veřejnosti na zkoumanou problematiku a šestá poslední kapitola zhodnocuje výhody a nevýhody přímé volby prezidenta.

Práce se opírá především o české zdroje, neboť se jedná o téma z prostředí České republiky. Zahraniční zdroje jsou užity pouze v první kapitole, která teoreticky vymezuje politické režimy a jejich specifika. Důležitým a bezpochyby nejlépe vysvětlujícím zdrojem, který je také užit v první kapitole, je Sartoriho Srovnávací ústavní inženýrství. Užity jsou také práce odborníků zabývajících se danou problematikou – především Michala Kubáta a Jana Kysely. Práce se opírá o oficiální předlohy ústavních návrhů na změnu způsobu volby prezidenta, jejich důvodové zprávy a stanoviska vlády k těmto návrhům. Dále jsou užity volební programy politických stran, stenozáznamy ze schůzí obou komor Parlamentu a expertízy ústavních právníků zpracované pro Senát.

2 POLITICKÉ REŽIMY A POSTAVENÍ HLAVY STÁTU

2.1 Politický režim

Pojmy politický režim a politický systém jsou některými autory považovány za synonyma, naopak jiní mezi nimi rozlišují. Vzhledem k rozrůzněnosti názorů na danou problematiku je nutné v úvodu kapitoly tyto pojmy vymežit. Politický systém můžeme definovat jako síť vztahů, jejichž prostřednictvím politická moc produkuje výstupy (politická opatření), kterými reaguje na vstupy (požadavky) ze strany veřejnosti (Heywood 2008: 46). Jedná se tedy o pojem teoretický a univerzální. Politický režim je pojem empirický a užší, který můžeme vymežit jako způsob organizace a reálné vykonávání politické moci v určitých podmínkách ve smyslu formálních i neformálních politických institucí. V širším pojetí jsou součástí politického režimu také hodnoty, na kterých je systém postaven, a jeho legitimita (Kubát 2011: 699; Novák 1996: 936).

Rozlišování mezi pojmy politický režim a politický systém ve výše definovaném smyslu je stěžejní pro dosažení cíle této kapitoly, kterým je klasifikace politických režimů a deskripce postavení hlavy státu v nich (tedy zkoumání způsobu organizace politické moci a jejího reálného vykonávání či nevykonávání).

Klasifikace demokratického politického systému má dvě roviny – rovinu jednotlivých typů režimů a rovinu vnitřního členění v rámci těchto typů. Způsob klasifikace je v obou rovinách založen na dvou hlavních kritériích. První jsou kritéria strukturální, ústavní – tedy způsob dělby moci na legislativu a exekutivu, přičemž záleží na jejich vzájemném propojení či striktním oddělení,¹ druhá jsou kritéria politická týkající se povahy tohoto vzájemného propojení, vztahů a závislostí mezi jednotlivými složkami (institucemi) mocí. Jde tedy o to, kdo má jaké kompetence,

---

¹ Třetí moc v demokratickém politickém systému, tedy judikativa, je na ostatních mocích nezávislá a tento vztah se v souvislosti s politickým systémem ani s konkrétním typem politického režimu nemění. Není tedy nutné vytvářet speciální kategorie (Hloušek – Kopeček – Sedo 2011: 80).

na kom a jakým způsobem je závislý či nezávislý, z čeho je tvořena exekutiva a kdo jí reálně drží (Kubát 2011: 700–701).

Obecně tak můžeme jednoznačně definovat dvě základní uspořádání – parlamentní a prezidentský režim. Vedle toho však vznikají další režimy, které svou charakteristikou leží někde mezi na ose mezi parlamentarismem a prezidencialismem. V této souvislosti je nejčastěji zmiňován režim poloprezidentský. Mimo tuto klasifikaci pak zůstává uspořádání ve Švýcarsku, tzv. direktoriální režim, který je někdy označován také jako zvláštní typ politického režimu (Hloušek – Kopeček – Šedo 2011: 79–80).

2.2 Prezidentský režim

Giovanni Sartori (2011: 95) definuje tři hlavní kritéria, která charakterizují čistý prezidencialismus – hlava státu (1.) je volena přímou nebo jakoby přímou všelidovou volbou² na předem pevně stanovené období;³ (2.) v tomto období nemůže být odvolána parlamentem a (3.) stojí v čele vlády či jinak řídí vládu, kterou jmenuje.

Legislativa i exekutiva v prezidentském režimu jsou na sobě nezávislé a zdroje jejich legitimacy jsou oddělené, protože voliči rozhodují zvlášť o legislativě a zvlášť o exekutivě. Toto oddělení pokračuje i po volbách, kdy představitelé exekutivy nemohou být členy parlamentu a naopak. Exekutiva zároveň není parlamentu politicky odpovědná (Hloušek – Kopeček – Šedo 2011: 88).

---

² Označení jakoby přímá volba zavádí Sartori pro země jako je Argentina či USA, které jsou sice považovány za klasický prototyp prezidentského režimu, ale v případě, že žádný z kandidátů nezíská ve všelidové volbě většinu, je hlava státu volena parlamentem (k volbě prezidenta USA podrobněji viz podkapitulu 3.1).

³ Které nelze zkrátit ani u prezidenta ani u parlamentu, tzn. není možné vyvolat předčasné volby (Hloušek – Kopeček – Šedo 2011: 88).

Prezidentský režim se zrodil v USA a výrazně se na něm podepsala doba vzniku, která se odráží především v silném postavení amerického prezidenta, jež se podobá postavení panovníků na přelomu 18. a 19. století. Můžeme zmínit čtyři základní rysy prezidentského režimu v USA – (1.) oddělení státní moci a její svěřením odlišným orgánům, přičemž výkonná moc náleží prezidentu, zákonodárná dvoukomorovému Kongresu a soudní sboru nezávislých soudců; (2.) tato tělesa jsou pro výkon moci vybavena autonomií a monopolem, prezident tedy svůj úřad nezískává ani neztrácí v závislosti na vůli Kongresu a zároveň nemůže Kongres rozpustit; (3.) aby toto oddělení nevedlo k vzájemné blokadě, byly vytvořeny styčné body, které nutí jednotlivé držitele k dohodě – prezident může vetovat zákony a Senát může zasahovat do kompetencí prezidenta v oblasti zahraniční politiky a jmenování vysokých státních úředníků; (4.) dalšími póly dekoncentrace moci jsou činnost Nejvyššího soudu a federální model (Dvořáková – Kunc 2005: 45). Režim v USA byl vytvořen tak, aby eliminoval rizika přílišné koncentrace moci na obou stranách. Vznikl systém brzd a protivah (checks and balances), který měl vést nejen k oddělení exekutivy a legislativy, ale také k jejich vzájemnému vyvažování (Hloušek 2007: 197).

Prezidentský režim se dále šířil především na geograficky blízké území Latinské Ameriky, kde se však narozdíl od USA neprojevuje přílišnou stabilitou, což dokazují časté převraty a kolapsy uvnitř režimu. V Evropě čisté prezidentské režimy nenajdeme. Tato skutečnost je dána historickými příčinami – když se v evropských státech začala ujímat konstituční vláda, byly všechny monarchiemi,⁴ které disponují dědičnou hlavou státu. Zatímco většina nových států se osamostatnila jako republiky a proto musely mít voleného představitele (Sartori 2001: 96).

---

⁴ S výjimkou Francie, která se v roce 1870 stala republikou.

2.3 Parlamentní režim

Parlamentní režim je založen na sdílené legislativě a exekutivě⁵ – v tomto režimu je žádoucí, aby vláda byla jmenována a rozpouštěna a zároveň jí byla vyjadřována podpora na základě hlasování parlamentu. Základní podmínkou pro fungování tohoto mechanismu je disciplinovanost politických stran (Sartori 2011: 110–111). Režim vzniká v 18. století, kdy se formuluje z tradičních konstitučních monarchií. K této změně dochází kvůli silicímu vlivu parlamentu, na nějž se postupně váže také vláda, která tak již není pod výlučným vlivem panovníka. Právě pozice panovníka se proměňuje v post reprezentativní a ponechává si pravomoci především v oblasti zahraniční politiky. Parlament je nejdůležitější součástí systému a jediný aktér, který získává legitimitu od občanů prostřednictvím přímých voleb (Kysela 2006: 7).

Parlamentní režim v současnosti převládá, neexistuje však čistá forma parlamentarismu. Giovanni Sartori (2011: 110) rozlišuje tři základní typy parlamentních režimů – (1.) premiérský či kabinetní systém anglického typu, ve kterém má vláda převahu nad parlamentem; (2.) vláda zákonodárného sboru francouzského typu Třetí a Čtvrté republiky, ve které je vládnutí téměř nemožné; (3.) stranicky kontrolovaný parlamentarismus, který stojí na půli cesty mezi oběma předchozími systémy.

Hlava státu zde nemá významnější pravomoci a většina jejích rozhodnutí podléhá kontrasignaci premiéra nebo člena vlády. Její role je spíše symbolická – reprezentuje stát navenek a zosobňuje národní jednotu. Vzhledem k absenci reálné exekutivní moci není nutné, aby hlava státu disponovala silnou legitimitou získanou z přímé volby a postačí, je-li volena nepřímo (Kubát 2003: 304).

---

⁵ Sdílená moc neznamená vzájemnou závislost parlamentu a vlády. Ta je naopak vyloučena předpokladem svrchovanosti parlamentu. Nelze tedy stavět na stejnou úroveň pravomoc rozpustit parlament s mocí, kterou má parlament nad vládou. Zatímco pravomoc rozpustit parlament je uplatňována zřídka kdy a zároveň je to velice často výsada hlavy státu a nikoliv premiéra, parlamentní kontrola vlády je průběžná (Sartori 2011: 110).

2.4 Poloprezidentský režim

Poloprezidentským režimům se ve svém díle velice podrobně věnoval Maurice Duverger (1992: 142), který tento režim definuje jako střídání prezidentské a parlamentní fáze. Abychom mohli režim označit jako poloprezidentský, je nutné, aby byly splněny tři podmínky – prezident (1.) je volen ve všeobecných volbách; (2.) disponuje výraznými kompetencemi a (3.) opozici vůči němu tvoří vláda v čele s premiérem, kteří disponují výkonnou mocí a jsou závislí na vůli parlamentu.

Na základě bližší specifikace ústavně vymezených prezidentských pravomocí a jejich reálném vykonávání rozlišuje Duverger (1992: 143–146) tři typy poloprezidentských režimů a přiřazuje k nim sedm zemí. V prvním typu je prezident považován za loutku (*figurehead presidency*), ačkoliv je volen ve všeobecných volbách a disponuje určitými pravomocemi, politická praxe je parlamentní a prezident se tak chová spíše jako prezident v Německu či královna ve Velké Británii. Příkladem zemí s tímto typem poloprezidentského režimu může být Rakousko, Irsko a Island. Druhým typem je všemocné prezidentství (*all-powerful presidency*), ve kterém prezident vystupuje jako aktivní hráč a vyvažuje či převažuje vliv ostatních institucí. Příkladem je Francie. Poslední typ nazývá Duverger sdílením mocí prezidenta a vlády (*balanced presidency and government*), ve kterých se vyvinul dualismus mezi prezidentem a premiérem a který byl typický pro již historické režimy, jakými jsou Výmarská republika, Portugalsko (1976–1982) a Finsko.

S Duvergerovým tvrzením o střídání prezidentské a parlamentní fáze nesouhlasí Giovanni Sartori (2011: 131). Dle něj dochází ke kolísání moci mezi premiérem a prezidentem v režimu dle toho, kdo má parlamentní většinu. Poloprezidentský režim se tak dle Sartoriho (2011: 140) vyznačuje následujícími charakteristikami – hlava státu (1.) je volena nepřímou nebo přímou všelidovou volbou na určité funkční

období; (2.) sdílí exekutivní moc s premiérem, což vytváří duální strukturu, která se vyznačuje (3.) nezávislostí hlavy státu na parlamentu, ale její závislostí na vládě ve smyslu tlumočení a rozhodování o vůli hlavy státu; (4.) nezávislostí premiéra a vlády na hlavě státu, ale závislostí na parlamentu a (5.) tato struktura umožňuje různá vyvažování moci v režimu vždy ale pod podmínkou dodržování autonomie každé složky exekutivy.

Prezident tedy sdílí výkonnou moc s vládou v čele s premiérem, jež je odpovědná parlamentu, který může vládě vyslovit nedůvěru (Kouba 2010: 120). Hlava státu tedy může být v poloprezidentském režimu volena přímo i nepřímo. Aby se však jako držitel reálné exekutivní moci mohla prokázat také silnou legitimitou, měla by být volena spíše v přímých a všeobecných volbách (Kubát 2003: 304).

3 MOŽNÉ ZPŮSOBY VOLBY HLAVY STÁTU

Prezidentské volby obecně mají nezpochybnitelný význam. Způsob volby hlavy státu, jak již bylo dokázáno výše, určuje charakter politického režimu, má vliv na vymezení prezidentských pravomocí a na celkové reálné postavení prezidenta v politickém režimu (Lebeda 2008: 28). Hlavní rozlišení způsobu volby hlavy státu je na přímou a nepřímou volbu, ve světě se však vyskytuje i třetí „smíšený“ typ volby (Němec – Kuta 2009: 8).

3.1 Přímá volba

Přímá volba hlavy státu se prosazovala postupně a první stát, který svým voličům zprostředkovaně umožnil se na volbě prezidenta podílet, byly USA v roce 1787. Zaveden byl systém, kdy voliči volí své volitele pouze za svůj stát, kteří poté v souladu s preferencemi těchto voličů odevzdávají hlasy konkrétnímu prezidentskému kandidátovi. Z hlediska tohoto mechanismu se tedy předpokládalo, že jednotlivé státy budou prosazovat své kandidáty a z většího počtu kandidátů poté žádný nezíská nadpoloviční většinu a v takovém případě by prezidenta volila dolní komora Kongresu ze tří nejúspěšnějších kandidátů (Wilson cit. dle Lebeda 2008: 29). Ale již volba prvního amerického prezidenta George Washingtona, který neměl protikandidáta, jasně ukázala, že původně preferovaná nepřímá volba je pouze teoretickou možností a potvrdila přímý charakter amerických prezidentských voleb.

Inspirace ústavou USA je patrná ve způsobu volby prezidenta, který byl přijat v roce 1848 ve Druhé francouzské republice. Prezidenta mohli volit na základě pravidla absolutní většiny všichni Francouzi a Alžíráné mužského pohlaví. Pokud by nadpoloviční většina nebyla naplněná, měl být prezident vybrán z pěti nejúspěšnějších kandidátů Národním shromážděním. K tomu však nedošlo, protože první a zároveň poslední

volby vyhrál se ziskem 74 % hlasů Louis Napoléon Bonaparte (Lebeda 2008: 29).

První evropskou zemí, která zavedla přímou volbu hlavy státu bez jakékoli implementace parlamentu, bylo v roce 1919 Německo. Zde byla přímá volba kombinována s velmi silnými pravomocemi, což po zkušenostech s meziválečným obdobím vedlo tvůrce nové ústavy poválečného Německa k návratu k volbě nepřímé a k minimalizaci pravomocí. I v jiných evropských zemích byla v meziválečném období přímá volba prezidenta zaváděna jako reakce na nestabilitu vlád v parlamentních režimech.⁶ Další osud těchto zemí však nepotvrzuje, že by přímá volba přispěla k větší stabilitě systému. Následující vlny zavádění přímé volby hlavy státu se objevují po druhé světové válce, v souvislosti se vznikem nových států při procesu dekolonizace v Africe a také na počátku 90. let v postkomunistických zemích (Lebeda 2008: 30).

Z hlediska volebního systému je pro přímou volbu prezidenta nejčastěji užíván dvoukolový většinový volební systém. Jiný užívaný druh volebního systému absolutní většiny je systém alternativního hlasování, kterým je volen prezident v Irsku nebo na Srí Lance. Naopak volební systém prosté většiny se pro přímou volbu užívá méně často, protože je považován za nevhodný⁷ (Kubát 2003: 302).

3.2 Nepřímá volba

Ačkoliv je dnes nepřímá volba prezidenta často vnímána jako výhradní znak parlamentního režimu, byla dlouhou dobu běžná i v režimech prezidentských. Například bývalé portugalské a španělské kolonie na americkém kontinentu, které získaly nezávislost v 19. století,

---

⁶ Například v Portugalsku (1928), v Rakousku (1929) či v Estonsku (1934).

⁷ V Bolívii v roce 1997 byl generál Banzera zvolen prezidentem v prvním kole při zisku pouhých 20 % hlasů.

disponovaly prezidentskými ústavami v kombinaci s nepřímou volbou (Jones cit. dle Lebeda 2008: 30).

Nepřímá volba znamená, že prezident je volen buď parlamentem nebo speciálním kolegiem volitelů či kombinací obou metod. Parlamentem je volen například prezident Maďarska nebo Lotyšska, kolegium volitelů volí prezidenta v Německu či Itálii a kombinací obou metod, která je nejméně častá, je volen prezident v Estonsku. Ve většině případů se na parlamentní půdě koná více kol a ke zvolení je nutná tzv. kvalifikovaná většina (Kubát 2003: 302).

3.3 „Smíšená“ volba

Tato alternativní možnost různými způsoby kombinuje aspekty přímých a nepřímých voleb. Do nedávné doby byl v Latinské Americe⁸ využíván systém, ve kterém voliči vybírali v prvním kole kandidáty na prezidentský úřad, kteří byli v kole druhém voleni sborem volitelů, nejčastěji zákonodárným sborem. Tento systém byl pak postupně nahrazen dvoukolovou přímou volbou (Němec – Kuta 2009: 8).

Dále je v tomto ohledu velice zajímavá oblast Pacifiku, kde se řada zdejších mikrostátů inspirovala politickým režimem USA avšak s mnohými modifikacemi. Například na Maledivách probíhá volba prezidenta tak, že zákonodárný sbor nejprve zvolí kandidáta, který musí být poté potvrzen v referendu. V Kiribati pak zákonodárný sbor ze svých řad nominuje tři až čtyři kandidáty, z nichž je posléze volen prezident v přímých a všeobecných volbách (Kubát – Sokol 2000: 206).

---

⁸ Užíval se např.: v Chile do nástupu Augusto Pinocheta v roce 1973 či v Bolívii, kde byl naposledy použit v roce 2002.

4 VOLBA PREZIDENTA V ČESKÉ REPUBLICE

4.1 Dosavadní způsob volby prezidenta

Prezident České republiky byl volen nepřímo na společné schůzi obou komor Parlamentu⁹ na pětileté funkční období s možností jednoho znovuzvolení. Prezidentem mohl být zvolen občan České republiky, který je volitelný do Senátu¹⁰ a návrh na jeho kandidaturu podala skupina nejméně deseti poslanců nebo deseti senátorů (Ústavní zákon č. 1/1993a: čl. 54–57).

Probíhat mohla nejvýše tři kola volby. V prvním kole byl zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i všech senátorů. Pokud nebyl tímto způsobem zvolen žádný kandidát, konalo se do čtrnácti dnů druhé kolo volby, do kterého postoupil kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu.¹¹ Ve druhém kole byl zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů. Pokud ani ve druhém kole nebyl zvolen prezident, konalo se do čtrnácti dnů kolo třetí, ve kterém byl zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů. Nebyl-li prezident zvolen ani ve třetím kole, byly vyhlášeny nové volby (Ústavní zákon č. 1/1993a: čl. 58). Slib, kterým se ujímá prezident své funkce, stejně jako případné vzdání se úřadu, se skládaly do rukou předsedy Poslanecké sněmovny (Ústavní zákon č. 1/1993a: čl. 59, 61).

Pravomoci prezidenta České republiky, který není ze své funkce odpovědný, lze rozdělit na dvě hlavní skupiny – první skupina jsou

---

⁹ Tuto schůzi svolával předseda Poslanecké sněmovny v posledních třiceti dnech funkčního období stávajícího prezidenta. Pokud by se úřad uvolnil dříve, konala by se volba do třiceti dnů od uvolnění úřadu (Zákon č. 90/1995: čl. 80).

¹⁰ Tedy občan, který má právo volit a dosáhl věku čtyřiceti let.

¹¹ V případě, že bylo více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně nebo v Senátu, sečetly se hlasy, kteří tito kandidáti získali v obou komorách a do druhého kola postoupil ten kandidát, který tímto způsobem získal nejvyšší počet hlasů.

pravomoci základní (výlučné), druhou skupinu tvoří kompetence další, ke kterým je potřeba kontrasignace premiéra nebo jím pověřeného člena vlády. V rámci první skupiny pravomocí může prezident např.: jmenovat a odvolávat předsedu a členy vlády, vetovat zákony (s výjimkou zákonů ústavních), jmenovat soudce Ústavního soudu, jmenovat prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a členy Bankovní rady České národní banky, rozpustit Poslaneckou sněmovnu či odpouštět a zmírňovat tresty uložené soudem, zahlazovat odsouzení a nařizovat, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.¹² Z druhé skupiny pravomocí vyžadujících kontrasignaci můžeme zmínit např.: zastupování státu navenek, ratifikaci mezinárodních smluv, udělování amnestií, vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu či jmenování soudců. Odpovědnost za tuto druhou skupinu kompetencí má vláda (Ústavní zákon č. 1/1993a: čl. 62–63).

4.2 Vývoj návrhů na zavedení přímé volby prezidenta

Požadavky na zavedení přímé volby prezidenta České republiky nejsou na politické scéně ničím novým. Toto téma se neustále objevuje a opět zaniká a to vždy v souvislosti s aktuální politickou situací. Debaty o změně způsobu volby prezidenta můžeme pomyslně rozdělit do dvou fází. První fáze je spojena s přípravou Ústavy České republiky, druhá fáze se s odstupem objevuje až ke konci III. volebního období Poslanecké sněmovny a souvisí s hledáním nástupce Václava Havla (Kysela 2008: 46). V této práci se první zmíněnou fází nebudeme zabývat podrobněji, ale je vhodné tyto snahy alespoň připomenout.

V polistopadové historii se téma přímé volby objevilo poprvé v prosinci 1989, kdy se komunisté snažili využít tehdejší popularity Ladislava Adamce a docílit tak jeho zvolení namísto Václava Havla. Druhá vlna přichází po parlamentních volbách 1992, kdy se Občanské

---

¹² Dále jen abolice.

hnutí začíná obávat, že by Václav Havel nemusel být v roce 1993 zvolen a iniciuje podpisovou akci pro zavedení přímé volby (Kubát 2003: 299–300). Václav Havel však nakonec je 26. 1. 1993 zvolen prvním prezidentem samostatné České republiky a zřejmě v souvislosti s jeho postavením a podporou ze strany veřejnosti, která by si jej pravděpodobně vybrala i v přímé volbě, debata o zavedení přímé volby na delší dobu utichá.

Sám Václav Havel byl zastáncem přímé volby prezidenta. Ještě před svým prvním zvolením prezidentem, v souvislosti s návrhy na konečnou podobu Ústavy samostatné České republiky, poukázal na roli, kterou má prezident v ústavním systému plnit, tedy roli moderátora a tlumiče sporů. K výkonu takové funkce by měl prezident disponovat legitimitou, která bude odlišná od legitimacy vlády a kterou mu může poskytnout právě přímá volba. V této době však dochází k závěru, že odlišnou legitimitu než má vláda může prezidentovi poskytnout také volba nepřímá prostřednictvím obou komor Parlamentu (Kysela 2013).

Posun v Havlově postoji přichází o deset let později, kdy se již jednoznačně kloní k zavedení přímé volby. V její prospěch argumentuje tak, že všechny ústavní, státní, veřejnoprávní i samosprávné funkce v zemi jsou přímo či nepřímo produktem soutěže politických stran, proto by bylo vhodné, aby alespoň jedna z nejvyšších funkcí měla nezpochybnitelný a nezprostředkovaný mandát od občanů. Komplexnější změna Ústavy není dle Havla nutná, ale mělo-li by být zavedení přímé volby prezidenta doprovázeno ještě dalšími kroky, pak by navrhoval prodloužení funkčního období na šest let, zavedení odpovědnosti prezidenta a rozšíření možností jeho odvolání a odstranění některých chyb ve vymezení pravomocí, kdy jmenování některých činitelů nevyžaduje kontrasignaci, ale jejich odvolání ano (Havel 2002).

4.2.1 Návrh poslanců Čtyřkoalice (Sněmovní tisk 1109, III. volební období)

Právě v tomto volebním období se vrací téma přímé volby prezidenta a objevují se první návrhy ústavních novel. Tato vlna snah souvisí s podpisem tzv. opoziční smlouvy v roce 1998, blížícím se koncem funkčního období Václava Havla a snahou Čtyřkoalice zamezit skrze požadavek na zavedení přímé volby možnému zvolení Václava Klause prezidentem (Kubát 2003: 300). V říjnu 2001 byl skupinou dvaadvaceti poslanců Čtyřkoalice podán první návrh na změnu Ústavy České republiky obsahující také zavedení přímé volby prezidenta.¹³ Mechanismus volby měl být následující. Volbu prezidenta vyhlašuje předseda Senátu, kterému jsou také podávány návrhy na kandidáty. Takový návrh mohou podat občané České republiky starší osmnácti let, politické strany či hnutí a to na základě petice s nejméně 20 000 podpisy občanů starších osmnácti let. Navržen byl většinový dvoukolový volební systém, pokud by žádný z kandidátů nezískal v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů, konalo by se za sedm dní kolo druhé, do kterého by postoupili dva nejúspěšnější kandidáti. Zvolen by byl ten kandidát, který získá více odevzdaných hlasů, v případě rovnosti by rozhodl los. Prezidentský slib i případné vzdání se úřadu by prezident skládal do rukou předsedy Ústavního soudu.

Důvodová zpráva obsahuje tři hlavní argumenty pro zavedení přímé volby prezidenta – (1.) odstranění možnosti zvolení prezidenta menšinou v Poslanecké sněmovně při nepřímé volbě; (2.) dlouhodobou podporu veřejnosti pro přímou volbu¹⁴ a (3.) posílení legitimacy prezidenta a jeho přiblížení občanům. První důvod reaguje na stávající způsob nepřímé volby, který umožňuje zvolení prezidenta pouhými osmačtyřiceti poslanci bez hlasu jakéhokoli senátora. Zvolený prezident by se tak opíral o velice

---

¹³ Výjimkou mezi navrhovateli byl poslanec ČSSD Zdeněk Koudelka. Novela dále obsahovala návrh na omezení doživotní imunity poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu pouze na období výkonu mandátu.

¹⁴ Je uváděna podpora okolo 63 %.

omezenou legitimitu. Další dva důvody spolu úzce souvisí – přímá volba je podporována ze strany veřejnosti a jejím zavedením by se legitimita prezidenta nadále neodvozovala od Parlamentu, ale právě od občanů, což umožňuje prezidentovi stát se nezávislým na stranických dohodách. Dokladem o změně prezidentovi legitimacy je také fakt, že by nově skládal slib do rukou předsedy Ústavního soudu. Tedy nikoli do rukou předsedy politického orgánu, ale nezávislého soudního orgánu jako garanta ústavnosti (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2001a).

Vedle těchto důvodů je zmiňována také obava, že volba nepřímá je spíše než cokoliv jiného pragmatickým a politickým kalkulem a v nejhorším případě se může zvrtnout v obchod mezi hlavními politickými stranami (Svoboda 2001). Politolog Jiří Pehe (2001) ale zdůrazňuje, že právě politické důvody jsou těmi hlavními, které vedou Čtyřkoalici k prosazení změny volby prezidenta. Neboť kandidáti, které by Čtyřkoalice zřejmě podporovala (např.: Petr Pithart či Otakar Motejl), by v přímé volbě měli šanci uspět.

Návrh popisuje pouze samotný mechanismus volby. Neobsahuje tedy jakoukoli změnu týkající se posílení či oslabení prezidentských pravomocí a v souvislosti s tím opuštění parlamentního režimu. Jako příklady zemí, kterými se návrh v tomto smyslu inspiroval, jsou uvedeny Slovensko, Bulharsko a Polsko (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2001a).

Vláda v čele s Milošem Zemanem přijala k návrhu negativní stanovisko, ve kterém vytýká především výše zmíněné zachování prezidentských pravomocí ve stávající podobě, legislativní nedostatky¹⁵ a posílení role předsedů Senátu a Ústavního soudu, což je v rozporu s ústavním pořádkem republiky (Vláda České republiky 2001). Návrh byl vládou označen za nekomplexní a v Poslanecké sněmovně byl zamítnut

---

¹⁵ Především nejasnost volebního procesu, naprosté vyloučení členů Parlamentu jako jednotlivců při podávání návrhů na kandidáty, nedostatečné vymezení začátku sedmidenní lhůty mezi prvním a druhým kolem volby či použití losu ve druhém kole volby v případě rovnosti hlasů mezi kandidáty.

již v prvním čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2001b).

4.2.2 Návrh senátorů Čtyřkoalice (Senátní tisk 289, III. funkční období)

V tomto funkčním období pokračují snahy Čtyřkoalice o zavedení přímé volby prezidenta. Návrh podaný v roce 2002 skupinou dvanácti senátorů z tohoto politického uskupení je, co se podmínek kandidatury a systému volby týče, naprosto totožný s návrhem předchozím. Změna se však objevuje v pravomocích prezidenta, kdy se kompetence udělování milostí přesunula ze skupiny pravomocí výlučných do skupiny pravomocí dalších a nově by tedy vyžadovala kontrasignaci premiéra nebo jím pověřeného člena vlády.

Stejně jako návrh samotný zůstává i důvodová zpráva prakticky nezměněna. Zmiňovány jsou stejné tři důvody – riziko volby prezidenta menšinou, podpora veřejnosti a posílení legitimacy úřadu. Zachováno zůstalo i jejich pořadí (Senát Parlamentu České republiky 2002a).

Stálá komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury nedoporučila návrh schválit a vytýká mu, podobně jako Vláda České republiky návrhu předchozímu, že se nelze omezit pouze na změnu volby, ale je potřeba předložit novelu komplexní¹⁶ (Senát Parlamentu České republiky 2002b). Senát nepřijal k návrhu žádné usnesení.

---

¹⁶ A to pouze v případě, že je skutečně nutné způsob volby prezidenta republiky měnit, nad čímž jsou v Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury vyjadřovány značné pochybnosti.

4.2.3 Návrh poslanců KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD (Sněmovní tisk 90, IV. volební období)

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 spustily další vlnu návrhů na zavedení přímé volby prezidenta republiky. První z těchto návrhů je podán v říjnu roku 2002 skupinou deseti poslanců z řad KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD. Tento návrh svěřuje vyhlásování prezidentských voleb, skládání slibu a případné vzdání se úřadu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny, čímž se liší od návrhů předchozích, které tyto kompetence rozdělily mezi předsedu Senátu a předsedu Ústavního soudu. Možnosti navržení kandidáta na úřad prezidenta se mění a to tak, že nominaci může podat kromě občana České republiky staršího osmnácti let také skupina deseti poslanců nebo deseti senátorů. Petice s 20 000 tisíci podpisy je nadále nutná pouze u kandidáta nominovaného řadovým občanem. Dvoukolový většinový systém volby zůstává, včetně lhůt a využití losu ve druhém kole volby v případě rovnosti hlasů, naprosto totožný (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002a: 2–3).

Argumenty pro zavedení přímé volby jsou také shodné s předchozími návrhy, pouze se mění jejich důležitost. Jako klíčový důvod je uváděno posílení legitimacy úřadu, což umožňuje prezidentovi stát se nadstranickou hlavou státu a reprezentovat všechny občany. Důvodová zpráva dále zmiňuje riziko zvolení prezidenta poslaneckou menšinou a dlouhodobou podporu veřejnosti pro změnu způsobu volby, včetně poukázání na některé evropské státy, které zavedly přímou volbu při zachování stávajících pravomocí (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002a: 4–5).

V návrhu je také obsaženo, že vychází z předchozího senátního návrhu Čtyřkoalice a zohledňuje některé výtky Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002a: 5). Na hlavní výtky této komise, tedy především na uvedení skutečně racionálního důvodu pro zavedení přímé

volby hlavy státu či na předložení komplexní novely, která by obsahovala i změnu kompetencí prezidenta, návrh nereaguje.

Vláda, v čele s Vladimírem Špidlou, návrhu opět vytýká rozhodování prostřednictvím losu, což je způsob znevažující důstojné postavení prezidenta, dále se staví proti disproporci v možnosti navrhnout kandidáta mezi občany České republiky, kteří musí ke své nominaci připojit petici s 20 000 podpisy, a členy Parlamentu, kteří petici předkládat nemusí. Tato disproporce je dle vlády i do budoucna naprosto vyloučena a v případě zavádění jakýchkoliv petic, v souvislosti s volbou prezidenta republiky, by počet potřebných podpisů neměl být vyšší než podmínka pro zaregistrování nové politické strany.¹⁷ Zároveň tato disproporce zpochybňuje nadstranickost prezidenta a jeho přiblížení občanům, čehož se mělo právě prostřednictvím přímé volby dosáhnout, protože členové Parlamentu mají postavení výhodnější a nominace kandidátů tak jednoznačně nahrává kandidátům stranickým.

Vláda tedy vyjádřila s tímto návrhem nesouhlas, principiálně ale změnu způsobu volby hlavy státu neodmítá, pouze se snaží předejít, vzhledem k blížícímu se konci funkčního období stávajícího prezidenta a také vzhledem k délce legislativního procesu, vzniku možného období, kdy zůstane úřad prezidenta neobsazen (Vláda České republiky 2002a). Návrh byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut v prvním čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002b).

4.2.4 Návrh poslanců ODS (Sněmovní tisk 95, IV. volební období)

Návrh dvaadvaceti poslanců ODS byl předložen Poslanecké sněmovně pouhý týden po návrhu předchozím. Motivací k tomuto kroku ze strany občanských demokratů, kteří až do této doby přímou volbu jednoznačně odmítali, bylo zřejmě prohlášení Václava Klause, že již nebude kandidovat na předsedu strany a bude se soustředit

---

¹⁷ Tedy 1 000 podpisů občanů České republiky (Zákon č. 424/1991: § 6).

na kandidaturu na prezidenta republiky (ODS 2002). Jasným cílem obratu ODS bylo docílit zavedení přímé volby již pro volby v roce 2003 a získat úřad právě pro Václava Klause.

Hlavní změna, kterou tento návrh přináší, je jednokolová volba. Vítězem by se stal kandidát, který by získal nejvyšší počet hlasů. V případě, že by získalo více kandidátů stejný počet hlasů, konala by se za sedm dní opakovaná volba pouze s těmito kandidáty. Pokud by i v této volbě kandidáti získali stejný počet hlasů, rozhodl by mezi nimi los. K vítězství by tedy kandidátovi stačila relativní většina hlasů. Tento systém je odůvodňován jako systém, který nejvíce zabrání projevům tzv. negativního hlasování. Ten se nejvíce projevuje právě ve dvoukolových většinových volebních systémech, kdy je volič ve druhém kole nucen volit kandidáta, který přímo neodpovídá jeho politickým preferencím a vybírat kompromisní řešení, což často vede ke zvolení nevýrazné osoby (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002c: 3). Kritiky je naopak tento systém posuzován jako účelový, který je snaha zavést jen proto, že Václav Klaus má větší šanci než jiní kandidáti být zvolen právě v prvním kole. Zároveň je zde riziko, že by ve dvoukolové volbě vůbec neuspěl (Pehe 2002).

Kromě nově zavedené pravomoci opravňující Ústavní soud rozhodovat o platnosti voleb prezidenta republiky, se další prvky způsobu volby od předchozích návrhů příliš neliší. Právo vyhlášovat volby prezidenta je znovu svěřeno do rukou předsedy Senátu. Nominovat kandidáty mohou občané České republiky starší osmnácti let, politické strany a politická hnutí. Ve všech třech případech musí být nominace podpořena peticí s nejméně 20 000 podpisy občanů republiky oprávněnými volit prezidenta (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002c: 3, 10).

Důvodová zpráva je však od předchozích návrhů odlišná. Hlavním argumentem pro zavedení přímé volby je, že při zachování stávajícího systému volby a v případě, kdy je v Parlamentu zastoupeno větší množství politických stran, je téměř nemožné nalézt politickou shodu

na výrazné a charismatické osobnosti. Naopak jsou voleni kandidáti nevýrazní, jejichž hlavní předností je loajalita vůči straně, která jej podpořila. Dále také může nastat patová situace, kdy každá strana bude prosazovat svého kandidáta bez ochoty domluvit se s ostatními stranami.¹⁸ Zavedení přímé volby tato rizika odstraní. Zároveň však navrhovatelé této ústavní novely nechtějí omezit vliv politických stran na volbu prezidenta, protože je dle jejich názoru žádoucí, aby jako subjekty podílející se na demokratickém ústavním systému participovaly také na volbě prezidenta. Proto je v návrhu také obsažena kompetence politických stran nominovat kandidáta (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002c: 4–5).

Stejně jako předchozí návrhy ani tento se nezabývá změnou pravomocí prezidenta. Nicméně vybízí na půdě Poslanecké sněmovny k diskuzi o této problematice, která by mohla vést ke komplexnější novele Ústavy a vytvoření nové rovnováhy mezi jednotlivými ústavními institucemi (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002c: 5).

Vláda přijala k návrhu nesouhlasné stanovisko, ve kterém se věnuje hlavnímu riziku spočívajícímu v nedostatečném časovém rozmezí od nabytí účinnosti zákona (2. 2. 2003) do termínu konání voleb (30. 4. 2003). V tomto období tak není dostatečný prostor pro předložení prováděcího zákona a jeho realizaci, pro navrhování a registrování kandidátů, pro přezkumné řízení a uskutečnění volební kampaně. Návrhu je dále vytýkáno vyloučení členů Parlamentu ze skupiny navrhovatelů kandidátů a rozhodování prostřednictvím losu v případě rovnosti hlasů (Vláda České republiky 2002b).

Rozpravy k tomu návrhu a k návrhu předchozímu byly v Poslanecké sněmovně sloučeny. A stejně jako návrh předchozí byl i návrh poslanců ODS zamítnut v prvním čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002d).

---

¹⁸ Jako příklad jsou uváděny prezidentské volby v roce 1999 na Slovensku, kde nebyla Národní rada vzhledem k rozložení politických sil schopna zvolit hlavu státu.

4.2.5 Návrh poslanců US-DEU (Sněmovní tisk 172, IV. volební období)

Již třetí návrh v rámci IV. volebního období Poslanecké sněmovny byl přeložen v lednu 2003. Obsahově je zcela totožný s návrhem poslanců KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD.¹⁹ Změna se týká pouze snížení počtu potřebných podpisů pod peticí k nominaci kandidáta z 20 000 na polovinu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003a: 3). Stejně jako u návrhu předchozího i zde je ze strany Vlády České republiky vytýkána přílišná disproporce mezi občany a členy Parlamentu v možnosti navrhnout kandidáta a rozhodování prostřednictvím losu (Vláda České republiky 2003).

Tomuto návrhu však můžeme připsat několik prvenství. Jedná se o první návrh, který obsahuje také věcný záměr zákona o volbě prezidenta republiky, popisující detailnější průběh voleb, včetně jejich konání, registrace kandidátů a přezkumného řízení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003a: 9–12). Zároveň je to návrh, který jako první nebyl zamítnut hned v prvním čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003b). Druhé čtení se konalo až v květnu 2005, kdy je patrné, že politický konsenzus pro schválení takové ústavní změny již neexistuje.²⁰ Návrh byl zamítnut ve čtení třetím (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2005).

Současně s tímto návrhem byl v Senátu předložen klubem Nezávislí návrh, který je naprosto identický s návrhem poslanců US-DEU. Vzhledem k této skutečnosti a také k tomu, že byl zamítnut jen čtyři měsíce po předložení, není nutné se jím podrobněji zabývat (Senát Parlamentu České republiky 2003).

---

¹⁹ Viz podkapitolu 4.2.3.

²⁰ Návrhy na zavedení přímé volby byly předkládány především v období, kdy se nedařilo zvolit prezidenta a konalo se několik opakovaných voleb. Potom, co byl v roce 2003 zvolen prezidentem Václav Klaus, politická vůle i konsenzus na zavedení přímé volby výrazně poklesly.

4.2.6 Vládní návrh (Sněmovní tisk 349, IV. volební období)

Poslední návrh v rámci IV. volebního období byl návrh vládní koalice ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Jednalo se o komplexnější návrh ústavní novely obsahující kromě zavedení přímé volby prezidenta také omezení poslanecké imunity či rozšíření ustanovení týkajících se Nejvyššího kontrolního úřadu a Ústavního soudu. Co se týče úpravy námi zkoumané problematiky, nepřichází návrh s žádnými podstatnými změnami v procesu samotné volby.

V souvislosti s tímto návrhem je však důležité zaměřit se na jednotlivé výtky, které měla vláda k návrhům předchozím a na jejich vyřešení v jejím vlastním návrhu.²¹ Mezi jednu z hlavních výtek patřila disproporce v oprávnění navrhopvat kandidáta mezi členy Parlamentu a občany České republiky. Vláda se ve svých stanoviscích vyjadřovala v tom smyslu, že kvorum nutné pro předložení iniciativy občanů by nemělo přesahovat 1 000 podpisů. Způsob navrhování kandidátů je v návrhu řešen tak, že navrhopvat kandidáta je oprávněno dvacet poslanců či deset senátorů nebo občan České republiky starší osmnácti let, pokud je jeho návrh podpořen peticí s nejméně 10 000 podpisy občanů starších osmnácti let (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003c: 3). Vláda sice vyřešila případné výtky týkající se úplného vyloučení členů Parlament z procesu navrhování kandidátů i disproporci mezi oběma komorami, když stanovila jako oprávněných navrhopvat kandidáta deset senátorů a dvacet poslanců, ale nadále zachovává disproporci mezi občany České republiky a členy Parlamentu.²²

---

²¹ Především se jedná o výtky k návrhu poslanců KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD (viz podkapitolu 4.2.3) a k návrhu poslanců ODS (viz podkapitolu 4.2.4).

²² Byť je nutné podotknout, že výtky disproporce mezi členy Parlamentu a občany a navrhovaný počet 1 000 podpisů pod peticí občanů se explicitně vztahuje k návrhu poslanců KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD, který obsahuje 20 000 podpisů. Vláda tedy tento počet snížila na polovinu, nicméně původně navrhovaný počet podpisů nebyl do návrhu zapracován.

Dále vláda vytýkala předchozím návrhům rozhodování prostřednictvím losu ve druhém kole volby v případě rovnosti hlasů. Tato výtka je vládou vyřešena a to tak, že v případě shodného počtu hlasů ve druhém kole volby se do čtrnácti dnů koná kolo třetí, do kterého postupují právě ti kandidáti, kteří získali shodný počet hlasů a v případě, že ani toto kolo nerozhodne, jsou vyhlášeny nové volby (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003c: 3).

Třetí důležitá výtka se týkala nekomplexnosti návrhů a to především ve smyslu pouhé změny způsobu volby prezidenta bez vedení debaty ohledně změny jeho pravomocí. I tuto výtku vláda do svého návrhu zapracovala. Konkrétně mělo dojít k přesunu kompetence prezidenta jmenovat guvernéra, viceguvernéry a členy Bankovní rady České národní banky mezi kontrasignované pravomoci a nově by prezident jmenoval a odvolával prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu na návrh Poslanecké sněmovny²³ (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003c: 4).

Důvodová zpráva k návrhu na zavedení přímé volby je poměrně skoupá a omezuje se pouze na argument, že záměrem návrhu je prohloubit účast občanů na věcech veřejných a proto, v souladu s dlouhodobým přáním občanů a s tím, že prezident je reprezentantem státu v politické rovině, je na místě přímou volbu zavést. Současně se jedná o první návrh, který udává konkrétní finanční částku potřebnou na provedení přímé volby – měla by stát asi 500 milionů korun (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2003c: 8–9).

Návrh byl přeložen Poslanecké sněmovně 10. 6. 2003. Byl projednán Dočasnou komisí pro otázky Ústavy České republiky, která doporučila návrh přijmout v pozměněné podobě, ze které však již naprosto vypadla změna způsobu volby prezidenta (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2004a). Návrh byl nakonec

---

²³ Výtku, která se vztahovala k návrhu poslanců ODS, týkající se nemožnosti dodržet lhůty pro schválení prováděcího zákona, není nutné vzhledem k tomu, že návrh vlády byl podán po zvolení nového prezidenta, zohledňovat.

zamítnut Poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení (Poslanecká sněmovna 2004b).

4.2.7 Návrh poslanců ČSSD (Sněmovní tisk 332, V. volební období)

Od zamítnutí předchozího návrhu uplynuly čtyři roky než se téma přímé volby začalo opět projednávat. Návrh poslanců ČSSD v podstatě kopíruje předchozí vládní návrh a to v samotném procesu volby i v oprávnění navrhopvat kandidáty. Mnohem podrobněji je však zpracována část týkající se pravomocí prezidenta. Do kontrasignovaných kompetencí se mělo přesunout jmenování guvernéra, dvou viceguvernéřů a členů Bankovní rady České národní banky a také kompetence týkající se abolicie, kdy by prezident nemohl bez spolupodpisu nařídít zrušení i přerušení trestního řízení. Dále se mění také pravomoc prezidenta jmenovat premiéra a to v tom smyslu, že konkrétní osoba musí být nejprve projednána s představiteli politických stran na půdě Poslanecké sněmovny. Výrazné změny se týkají také oblasti stíhání prezidenta, kdy se jeho imunita omezuje pouze na dobu výkonu funkce a žaloba již nepřichází v potaz pouze za velezradu na základě žaloby Senátu, ale také za jiné závažné porušení ústavního pořádku na základě žaloby Poslanecké sněmovny (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2007: 2–4).

Důvodová zpráva k návrhu je dosud nejpropracovanější, ale argumenty v ní uvedené jsou v podstatě souhrnem z návrhů předchozích.²⁴ Zmiňován je tedy argument posílení legitimacy úřadu, přání veřejnosti a také eliminace rizika nepřímé volby spočívající v možné neschopnosti Parlamentu hlavu státu zvolit (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2007: 5–6).

Právě výrazný zásah do kompetencí prezidenta vedoucí k celkovému oslabení jeho postavení je jednou z hlavních výtek, kterou

---

²⁴ Návrh také sám k některým z předchozích návrhů odkazuje.

ve svém stanovisku zmiňuje vláda v čele s Mirkem Topolánkem. Přímou zvolený prezident má silný mandát od voličů, což je chápáno jako projev občanů směřující k posílení pravomocí, zatímco předložený návrh se pokouší o úplný opak. Další výrazná výtka se týká právě omezení imunity prezidenta a také nedostatečného vysvětlení formulace jiná závažná porušení ústavního pořádku (Vláda České republiky 2007: 1–2). Návrh zákona byl zamítnut Poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010a).

4.2.8 Návrh poslanců Strany zelených (Sněmovní tisk 524, V. volební období)

Návrh přichází s možností rozhodnout o způsobu volby prezidenta v referendu. Proces samotné volby se neliší od návrhu předchozího, pouze pravomoci prezidenta zůstávají neměnné. Důvodová zpráva je také obdobná, přičemž není výrazněji rozlišeno mezi argumenty pro zavedení přímé volby a pro vyhlášení referenda ad hoc právě k této otázce (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2008: 4–8).

Vláda přijala k návrhu nesouhlasné stanovisko, ve kterém se vymezuje proti změně Ústavy České republiky na základě rozhodnutí v referendu. Tento postup dle vlády narušuje ústavně vymezenou dělbu moci a do budoucna by mohl otevřít cestu k tomu, aby se Ústava České republiky místo stabilního dokumentu stala předmětem politického boje. Vedle toho obsahuje návrh celou řadu legislativně technických nedostatků, včetně nepřesného vyčíslení finančních nákladů na konání referenda i samotné volby prezidenta (Vláda České republiky 2008: 1–3). Návrh byl v říjnu 2009 vzat zpět jeho předkladateli (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2009a). A to v souvislosti s projednáváním tří velmi podobných legislativních návrhů usilujících o zavedení přímé volby prezidenta a také vzhledem k racionální neopodstatněnosti samotného návrhu – z průzkumů veřejného mínění jednoznačně vyplývalo, že občané si přímou volbu přejí, nebylo tedy nutné toto tvrzení ověřovat konáním referenda (Kysela 2013).

4.2.9 Vládní návrh (Sněmovní tisk 747, V. volební období)

Předposledním neúspěšným návrhem na zavedení přímé volby prezidenta je návrh koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených, který se stal realizací programového prohlášení této vlády. Návrh se omezuje pouze na vymezení oprávnění navrhopvat kandidáty, které svěřuje do rukou skupiny dvaceti poslanců či deseti senátorů nebo občanu České republiky staršímu osmnácti let, pokud je jeho nominace podpořena peticí s nejméně 20 000 podpisy. Konkrétní způsob provedení volby není v návrhu uveden, což je objasněno v důvodové zprávě. V minulosti bylo předloženo spoustu návrhů na zavedení přímé volby, tyto návrhy však nebyly dle vlády schváleny právě proto, že se nenašla shoda na konkrétním systému volby. Tento návrh tak přichází pouze s rámcovým zakotvením institutu přímé volby hlavy státu do Ústavy České republiky, přičemž konkrétní formu by určoval samostatný zákon (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2009b: 2–5).

Odůvodnění zavedení přímé volby klade důraz na rychlost projednání a schválení návrhu tak, aby podle nové úpravy mohly proběhnout prezidentské volby v roce 2013. Další argumenty vychází z návrhů předchozích (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2009b: 5–6).

Návrh byl předložen do Poslanecké sněmovny v únoru 2009. Po prvním čtení bylo na schůzi Poslanecké sněmovny (5. 5. 2009) přikázáno jeho projednání ve výborech, které jej však neprojednaly. O tři dny později podala vláda Mirka Topolánka, po březnovém vyjádření nedůvěry, demisi (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2009c).

4.2.10 Návrh poslanců ČSSD (Sněmovní tisk 7, VI. volební období)

Poslední neúspěšný návrh byl přeložen Poslanecké sněmovně skupinou poslanců ČSSD v červnu 2010. Především ve způsobu nominace kandidátů se tento návrh podstatně liší od ostatních. Došlo k navýšení počtu podpisů, které musí obsahovat petice v případě navrhování kandidáta občanem České republiky, na 50 000. Dále může kandidáta nominovat skupina čtyřiceti poslanců nebo sedmnácti senátorů. Samotný způsob volby je založen na až tříkolovém většinovém systému (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010b: 2–3).

Změna se týká také prezidentských pravomocí. Mezi výlučné pravomoci se nově přidává také jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího správního soudu. Mezi kontrasignované pravomoci se naopak přesouvá jmenování guvernéra, dvou viceguvernérů a členů Bankovní rady České národní banky a rozhodování o abolici (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010b: 3, 11).

Další změny obsahuje návrh v odpovědnosti prezidenta, neliší se však od předchozího návrhu poslanců ČSSD z roku 2007.²⁵ Imunita hlavy státu je omezena pouze na dobu výkonu funkce, dále se stanovuje, že prezident může být, kromě stíhání pro velezradu na základě žaloby Senátu, stíhán také pro jiné závažné porušení ústavního pořádku na základě žaloby Poslanecké sněmovny. Oproti předchozímu návrhu ČSSD se nově přidává také možnost odvolatelnosti prezidenta občany. Prezident musí z funkce odejít v případě, že se pro odvolání v lidovém hlasování vysloví nadpoloviční většina občanů České republiky starších osmnácti let. Přičemž toto lidové hlasování vyhláší předseda Poslanecké sněmovny na základě usnesení obou komor Parlamentu a pokud není prezident odvolán, pak rozpustí do třiceti dnů od vyhlášení

---

²⁵ Viz podkapitolu 4.2.7.

výsledků lidového hlasování Poslaneckou sněmovnu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010b: 4).

Odůvodnění jsou znovu podobná jako v návrzích předchozích – je nutné novelu přijmout před koncem funkčního období stávající hlavy státu, dále je zmiňováno riziko možné neschopnosti Parlamentu zvolit prezidenta v nepřímé volbě, prohloubení participace občanů na věcech veřejných, posílení legitimacy a bezproblémové zavedení přímé volby v okolních státech (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010b: 6–8).

Vláda v čele s Petrem Nečasem vyjádřila s návrhem nesouhlas. Vymezuje se mimo jiné proti počtu 50 000 podpisů, který není v návrhu dostatečně odůvodněn a současně je procentuálně nižší než např.: počet podpisů nutných pro kandidaturu do Senátu, nejde-li o kandidáta politické strany, či v obdobné situaci v obecních volbách.²⁶ Dle vlády by tyto počty měly být srovnatelné. Další výhrady se týkají změn v pravomocích prezidenta, kde se vláda vyjadřuje negativně k přesunutí kompetence nařídit abolicí mezi kontrasignované pravomoci a jejímu odůvodnění.

Vláda považuje za sporný také institut odvolatelnosti prezidenta pro jiné závažné porušení ústavního pořádku a to proto, že pro podání žaloby by dle vlády měla být nutná kvalifikovaná většina v obou komorách, neboť se jedná o velice závažnou věc. Vláda rovněž nesouhlasí s tím, aby o konání lidového hlasování o odvolání prezidenta rozhodovaly obě komory Parlamentu. Návrh na odvolání prezidenta z funkce by měli podávat jen ti, kteří jej do funkce zvolili a kterým má být odpovědný. V závěru se navíc vláda zavazuje, že předloží vlastní návrh na zavedení přímé volby prezidenta, který nebude obsahovat nedostatky, jimiž se vyznačuje tento návrh (Vláda České republiky 2010: 2–4). Návrh byl poté zamítnut Poslaneckou sněmovnou v prvním čtení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2010c).

---

²⁶ Ve volbách do Senátu je to alespoň 1 000 podpisů oprávněných voličů z volebního obvodu, kde kandidát kandiduje (Zákon č. 247/1995: § 61). Ve volbách do obecních zastupitelstev se minimální počet podpisů určuje procentuálně z počtu obyvatel obce. Nejvyšší minimální počet podpisů je 1 500 (Zákon č. 491/2001: § 21).

4.3 Shrnutí neúspěšných návrhů

V rámci druhé fáze debat o zavedení přímé volby prezidenta České republiky bylo v rozmezí devíti let podáno celkem jedenáct neúspěšných návrhů. Nejvíce z těchto návrhů bylo předloženo ve IV. volebním období Poslanecké sněmovny, tedy v letech 2002–2006. Přičemž intenzita podávání návrhů se vždy zvyšovala s končícím funkčním obdobím stávajícího prezidenta a hledáním jeho nástupce.

Všechny podané návrhy můžeme komparovat na základě tří kritérií – volební systém, oprávnění nominovat kandidáty a otázka prezidentských pravomocí. Přehledná tabulka zahrnující tato kritéria a shrnující všechny podané návrhy je uvedena v Příloze č. 3.

Z hlediska prvního kritéria, tedy volebního systému, se z počátku návrhy přikláněly k dvoukolovému většinovému systému (celkem pět návrhů), od roku 2003 poté k až tříkolovému většinovému systému (celkem čtyři návrhy). Výjimku tvoří dva návrhy, z nichž jeden neuvádí volební systém vůbec (vládní návrh z roku 2009) a druhý se kloní k jednokolovému většinovému systému (návrh poslanců ODS z roku 2002).

Z hlediska druhého kritéria se návrhy již více rozrůžňují. Ve třech návrzích je toto oprávnění svěřeno do rukou občanů, politických stran a politických hnutí, přičemž nominace musí být vždy podpořena peticí s 20 000 podpisy. Ve stejném počtu návrhů může kandidáta nominovat skupina dvaceti poslanců, deseti senátorů či občan České republiky, jehož nominace musí být opět podpořena peticí tentokrát s 10 000 podpisy. Dále se návrhy v kombinaci počtu poslanců a počtu podpisů rozrůžňují – nejčastěji se však jedná o střídání skupiny deseti či dvaceti poslanců a 10 000 či 20 000 podpisů. Výjimku tvoří poslední podaný neúspěšný návrh poslanců ČSSD, který stanovuje čtyřicet poslanců a sedmnáct senátorů (tedy nejméně pětinu členů komory) a 50 000 podpisů pod peticí na nominaci kandidátů občany.

Třetí kritérium je zřejmě nejdiskutovanější a nejkontroverznější. Se změnou prezidentských pravomocí přišly pouze čtyři ze všech jedenácti návrhů, přičemž všechny tyto změny vedly k oslabení výlučných pravomocí. Dva z těchto návrhů současně se změnou pravomocí rozšiřují také možnost stíhání prezidenta (návrhy poslanců ČSSD z let 2007 a 2010).

4.4 Ústavní novela zavádějící přímou volbu prezidenta (Sněmovní tisk 415, VI. volební období)

Dne 8. 2. 2012 schválil Senát návrh vládní koalice ODS, TOP 09 a VV na zavedení přímé volby prezidenta. Pro se vyslovilo devětačtyřicet senátorů, dvaadvacet bylo proti a čtyři se hlasování zdrželi (Senát Parlamentu České republiky 2012). Změna nabyla účinnosti 1. 10. 2012 a hned ve stejný den vyhlásil předseda Senátu Milan Štěch termín prvního kola voleb, který stanovil na 11. a 12. 1. 2013. Historicky prvním přímo zvoleným prezidentem se po druhém kole, konaném 25. a 26. 1. 2013, stal Miloš Zeman.

Hlavní změna vyplývající z této novely je samozřejmě zavedení institutu přímé volby prezidenta do ústavního pořádku České republiky. Nově je tedy prezident volen v přímých volbách v tajném hlasování na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Volby se konají v posledních šedesáti dnech funkčního období úřadujícího prezidenta, nejpozději ale třicet dní před koncem tohoto období. Zaveden byl dvoukolový většinový volební systém s absolutní většinou v prvním kole – pokud v prvním kole volby nezíská žádný kandidát nadpoloviční většinu hlasů, koná se do čtrnácti dnů kolo druhé, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Prezidentem je zvolen kandidát, který ve druhém kole získá nejvyšší počet hlasů. Pokud je takových kandidátů více, konají se volby nové (Ústavní zákon č. 1/1993b: čl. 56).

Návrh na kandidáta může podat jakýkoliv plnoletý občan České republiky oprávněný volit, je-li jeho návrh podpořen peticí s minimálně

50 000 podpisů občanů, kteří jsou také oprávněni volit. Tento počet je v novele odůvodňován jako počet, který deklaruje dostatečně silnou podporu kandidáta a zároveň zamezí nadměrnému užívání oprávnění nominovat kandidáta (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a: 5). Dále může kandidáta navrhnout také skupina nejméně dvaceti poslanců nebo nejméně deseti senátorů (Ústavní zákon č. 1/1993b: čl. 56). Ačkoliv se před prvními přímými volbami spekovalo o tom, že kandidáti nominovaní prostřednictvím zákonodárců budou převažovat, praxe byla jiná. Z celkového počtu devíti oficiálních kandidátů byla pouze třetina navržena poslanci či senátory.²⁷

Další důležitou změnou je přesunutí kompetencí, které v souvislosti s volbou prezidenta vykonával předseda Poslanecké sněmovny na předsedu Senátu. Nově tedy prezidentské volby vyhlašuje předseda Senátu nejpozději devadesát dní před jejich konáním, do jeho rukou skládá prezident na společné schůzi obou komor Parlamentu slib a také se případně vzdává úřadu (Ústavní zákon č. 1/1993b: čl. 56, 59, 61). Tato změna je odůvodňována postavením Senátu v ústavním systému České republiky – jedná se o stabilizující, permanentně činný a nerozpustitelný orgán, který lépe zajišťuje kontinuitu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a: 7).

Novela ústavy dále omezuje imunitu prezidenta pouze na vlastní výkon úřadu a rozšiřuje možnost ústavněprávního postihu prezidenta v rámci tzv. impeachmentu. Kromě velezrady může být prezident nyní stíhán také pro hrubé porušení Ústavy nebo pro jiné součásti ústavního pořádku (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a: 7). Zatímco definice velezrady je nyní uvedena přímo v Ústavě,²⁸ definice hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku uvedena není. Nově je také do procesu přijetí návrhu ústavní žaloby kromě Senátu

---

²⁷ Celkově se jednalo o tři kandidáty – Jiří Dienstbier, Karel Schwarzenberg a Přemysl Sobotka. Zbylí kandidáti, tedy Jana Bobošíková, Jan Fischer, Taťána Fischerová, Vladimír Franz, Zuzana Roithová a Miloš Zeman, získali nominaci prostřednictvím občanů.

²⁸ Velezradou se rozumí jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu (Ústavní zákon č. 1/1993b: čl. 65).

zapojena Poslanecká sněmovna. Ke schválení takového návrhu je zapotřebí ústavní většina v obou komorách Parlamentu – tedy tři pětiny všech poslanců a tři pětiny přítomných senátorů. V případě, že Poslanecká sněmovna nevyjádří návrhu do tří měsíců od požádání Senátu souhlas, bere se, že tento souhlas nebyl dán.²⁹ Důvodem zapojení Poslanecké sněmovny do tohoto procesu je zdůraznění závažnosti a výjimečnosti takového druhu řízení (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a: 13)

V oblasti pravomocí prezidenta došlo ke dvěma změnám. První změnou, která není tak výrazná, je vyškrtnutí kompetence v rámci čl. 62 Ústavy týkající se vyhlášení referenda o přístupu České republiky do Evropské unie a jeho výsledku. Tato kompetence byla jednorázová, jejím využitím a následně vstupem České republiky do Evropské unie nadále pozbyla smyslu. Druhou změnou je zařazení práva milosti v případě abolicie nově mezi kontrasignované pravomoci, čímž bude odpovědnost přesunuta na vládu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a: 12).

Důvodová zpráva jako hlavní záměr předložené novely uvádí uskutečnění přímé volby již v roce 2013 a jednoznačně se odolává na programové prohlášení vlády. Argumenty pro zavedení přímé volby jsou v podstatě tytéž, které se objevovaly v předchozích neúspěšných návrzích. Zmiňováno je tedy dlouhodobé přání občanů vyplývající z veřejných průzkumů, dále prohloubení participace občanů na správě věcí veřejných a také jsou uváděny zahraniční příklady zemí, které jsou parlamentními demokraciemi a přesto již přímou volbu zavedly (Poslanecká sněmovna 2011a: 6).

---

²⁹ Jedná se o tzv. fikci nesouhlasu, která byla zvolena proto, aby nemohlo kvůli obstrukcím sněmovní menšiny, v případě zavedení fikce souhlasu, dojít i přes nesouhlas sněmovní většiny k podání ústavní žaloby na prezidenta a tím i k narušení politické stability uvnitř i vně státu.

Výtky, které měla vládní koalice k poslednímu návrhu ČSSD,³⁰ byly do návrhu zapracované částečně. Vymezovala se mimo jiné proti počtu 50 000 podpisů i proti jeho odůvodnění, přesto však zůstal vládní návrh v této oblasti naprosto beze změn. Další výhrada se týkala přesunutí kompetence nařídit abolicí mezi kontrasignované pravomoci, což vláda nepovažovala za nezbytné, přesto však sama tuto kompetenci mezi kontrasignované pravomoci přesunula. Poslední výtka směřovala k odvolatelnosti prezidenta, i na tuto výtku reaguje vládní návrh pouze částečně. Návrh obsahuje nutnou ústavní většinu v obou komorách Parlamentu pro podání žaloby na prezidenta, ale neobsahuje možnost odvolání prezidenta v lidovém hlasování.

Podmínky výkonu volebního práva, podrobnosti navrhování kandidátů na funkci, vyhlásování a provádění volby prezidenta a vyhlásování jejího výsledku, včetně soudního přezkumu upravuje Zákon o volbě prezidenta republiky. Součástí důvodové zprávy tohoto zákona je také předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet. Tento dopad uveden v Příloze č. 4.

Organizačně technické zajištění prezidentských voleb se inspirováno současnými platnými volebními zákony do obou komor Parlamentu. Volby na území republiky tedy probíhají ve dvou dnech, kterými jsou pátek a sobota, přičemž Česká republika tvoří jeden volební obvod. Ústředním správním orgánem je Ministerstvo vnitra, mimo území státu poté Ministerstvo zahraničních věcí³¹ (Zákon č. 275/2012: § 2, 3, 8, 9).

Každý kandidát musí nejpozději šestašedesát dnů před konáním volby předat Ministerstvu vnitra svou kandidátní listinu. Tato listina musí obsahovat – jméno a příjmení kandidáta, pohlaví, věk, zaměstnání, akademický titul, obec trvalého pobytu, politickou příslušnost, jméno, příjmení a podpis navrhovatelů, jméno, příjmení, datum narození a adresu

---

³⁰ Viz podkapitulu 4.2.10.

³¹ Zákon zmiňuje také další orgány, které se na organizaci voleb podílejí i při jiných volbách – Státní volební komise, Český statistický úřad, krajské úřady, obecní úřady, starostové, tajemníci obecního úřadu, ředitelé krajských úřadů, zastupitelský úřad a konzulární úřad České republiky, okrsková volební komise a zvláštní okrsková volební komise (Zákon č. 275/2012: § 6).

zmocněnce a jméno, příjmení, datum narození a adresu členů volebního výboru³² (Zákon č. 275/2012: § 25).

Ke dni podání této listiny je kandidát povinen zřídit volební výbor a volební účet. Volební výbor musí mít tři až pět členů, kteří jsou vybírání kandidátem na prezidenta republiky a odpovídají za financování volební kampaně a za závazky výboru. Volební účet musí být založen u banky se sídlem v České republice nebo u banky, která vykonává činnost na území České republiky prostřednictvím své pobočky. Veškeré finanční prostředky uložené na volebním účtu lze použít pouze na financování volební kampaně, současně musí být umožněn na účet dálkový přístup na internetových stránkách kandidáta (Zákon č. 275/2012: § 23, 24).

Důležitou částí tohoto zákona je vymezení volební kampaně. V době začínající šestnáct dnů a končící osmačtyřicet hodin před konáním volby je kandidátům bezplatně poskytnuto pět hodin vysílacího času v České televizi a v Českém rozhlase. V případě druhého kola volby je postupujícím kandidátům vyhrazena hodina vysílacího času a to v době začínající čtyři dny a končící osmačtyřicet hodin před zahájením hlasování. Volební kampaň musí probíhat čestně, o kandidátech nesmí být zveřejňovány nepravdivé informace a současně je zakázáno zveřejňovat výsledky předvolebních nebo volebních průzkumů v době začínající tři dny před zahájením hlasování a trvající až do jeho ukončení (Zákon č. 275/2012: § 35). Omezené jsou také výdaje na volební kampaň. Pokud se kandidát účastní jednoho kola volby, nesmí přesáhnout částku čtyřicet milionů korun, v případě účasti i ve druhém kole nesmí být částka vyšší než padesát milionů korun (Zákon č. 275/2012: § 36).

---

³² K listině je dále připojeno vlastnoručně podepsané prohlášení kandidáta o souhlasu s jeho kandidaturou, potvrzení o zřízení volebního účtu a v případě, že kandidátní listinu podává občan, tak také petice s alespoň 50 000 podpisy, včetně jména, příjmení, data narození a místa trvalého pobytu občana. Správnost těchto podpisů ověří Ministerstvo vnitra na náhodně vybraném vzorku 8 500 podpisů. Zjistí-li chybovost u méně než 3 % podepsaných, nezapočítá tyto občany do celkového počtu podepsaných občanů, zjistí-li chybovost vyšší než 3 %, provede kontrolu druhého náhodně vybraného vzorku a pokud i zde je chybovost vyšší než 3 %, odečte od celkového počtu občanů podepsaných na petici počet občanů, který procentuálně odpovídá chybovosti v obou kontrolních vzorcích (Zákon č. 275/2012: § 25).

Odborníci v prováděcím zákoně spatřují nedostatky ve třech oblastech – v registraci kandidátů, financování volební kampaně a soudním přezkumu. Oblast registrace kandidátů byla sporná již při přípravě prováděcího zákona a to především v otázce, do jaké míry sankcionovat kandidáty za chybovost v petičních arších. Zda jejich kandidaturu v případě velkého množství chyb rovnou zamítnout, zde by potom bylo problematické definovat, co je velké množství chyb, nebo postupovat způsobem, který byl nakonec definován v zákoně, tedy odečítat počet podpisů, který procentuálně odpovídá chybovosti ve dvou náhodně vybraných vzorcích podpisů a pokud jejich celkový počet klesne pod 50 000, tak teprve poté kandidáta neregistrovat. I zvolený způsob se však ukázal jako problematický, když se objevily dvě možnosti právního výkladu tohoto paragrafu – chybovost v těchto dvou vzorcích je možné sečíst či zprůměrovat. Ministerstvo vnitra aplikovalo první postup, za což si od mnohých odborníků vysloužilo kritiku.

V oblasti financování volební kampaně je sice jednoznačně stanoven její strop, není však daná časová lhůta, ve které má být vymezená částka utracena. Kontrola financování je vykonávána na dvou úrovních (dvěma institucemi). Na politické úrovni kontrolu provádí Mandátový a imunitní výbor Senátu, přičemž jeho role je poměrně nejasná. Na úrovni soudní je to Městský soud v Praze, kam se mohou podávat žaloby na kandidáty za porušení pravidel právě v oblasti financování volební kampaně. Soudní přezkum se však uskuteční až po ukončení voleb a i kdyby soud shledal kandidáta, který se nakonec stal hlavou státu, vinným, úřad mu již odebrán být nemůže. Jedná se tedy o kontrolu neefektivní.

Poslední problematickou oblastí je soudní přezkum voleb, tedy otázka, kdo, kdy a jak má různé etapy přípravy a realizace přímé volby přezkoumávat. Nebyla dána žádná speciální role Ústavnímu soudu, takže vystupuje ve všech řízeních, jež se týkají volby prezidenta, jen na základě obecného řízení o ústavních stížnostech. Nemá tedy žádné zvláštní řízení a za hlavní volební soud byl určen Nejvyšší správní soud (Kysela 2013).

5 POSTOJE POLITICKÝCH STRAN

České politické strany, s výjimkou ODS do roku 2002, byly vesměs přímé volbě prezidenta nakloněny nebo k ní zastávaly neutrální postoj. Před parlamentními volbami 2002 byla silným zastáncem přímé volby Čtyřkoalice, o čemž svědčí především dva podané návrhy na změnu Ústavy v této oblasti³³ a po změnách v tomto uskupení také programové prohlášení Koalice tvořené již pouze KDU-ČSL a US-DEU. Ani u jedné ze stran však nepředstavovala přímá volba prezidenta zásadní bod pro jejich politickou profilaci (Hloušek 2008: 270–271).

V této kapitole se budeme podrobněji věnovat postojům politických stran, jež byly řádně zvoleny ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010, tedy na volební období, v němž byla přímá volba prezidenta skutečně schválena. U jednotlivých politických stran se zaměříme především na jejich postoj k přímé volbě prezidenta jako takové, dále na argumenty, které uvádějí na podporu tohoto postoje, na jejich podporu či nesouhlas s nejčastěji zmiňovanými argumenty a také na jejich názor na komplexnější změnu Ústavy (např.: na změnu pravomocí či odpovědnosti prezidenta). Přehledná tabulka shrnující postoje zkoumaných politických stran k jednotlivým vymezeným otázkám je uvedena v Příloze č. 5.

5.1 Česká strana sociálně demokratická

ČSSD není stranou, pro kterou by přímá volba prezidenta představovala zásadní politickou otázku, jednoznačně jí však můžeme zařadit mezi její zastánce. Sama sebe velice často označuje za jedinou politickou stranu, která přímou volbu podporuje již od roku 1992, kdy její zavedení navrhovala v České národní radě.³⁴ Ve svém střednědobém

³³ Viz podkapitoly 4.2.1 a 4.2.2. V rámci Čtyřkoalice byla specifickým článkem ODA, která před svým vstupem do uskupení jednoznačně podporovala volbu nepřímou.

³⁴ Což také zmiňuje v důvodové zprávě ke svému návrhu na zavedení přímé volby prezidenta z roku 2007 (viz podkapitulu 4.2.7), kdy návrh, který ČSSD v roce 1992 podala, byl zamítnut vládní koalicí ODS, ODA a KDU-ČSL, která po vzoru Ústavy z roku 1920 prosadila volbu nepřímou (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2007: 5).

politickém programu Otevřenost novým výzvám, věrnost tradici se k ní také vyjadřuje pozitivně, spatřuje v ní posílení participace občanů na věcech veřejných, současně však odmítá přechod k prezidentskému režimu a jako vhodný způsob rozhodnutí o zavedení přímé volby je uváděno referendum (ČSSD). K podpoře přímé volby prezidenta se zavázala také ve svém volebním programu z roku 2010 (ČSSD 2010: 5).

ČSSD řešila otázku zavedení přímé volby intenzivně již na přelomu let 2001 a 2002 v souvislosti s blížícím se koncem funkčního období prezidenta Václava Havla a s hledáním jeho nástupce. V té době však byla strana v této otázce poměrně rozpolcená a tehdejší předseda Vladimír Špidla přímou volbu jednoznačně nevyločil, ale pokud by měla být zavedena tak až pro další volby a ruku v ruce s touto změnou by měly jít také další ústavní kroky, jako je například možnost odvolání prezidenta (Hloušek 2008: 272).

Podíváme-li se na přehled podaných návrhů na změnu Ústavy v oblasti volby prezidenta, podílela se ČSSD jako součást vlády, jako celý poslanecký klub nebo prostřednictvím jednoho svého poslance³⁵ celkem na pěti návrzích. V důvodových zprávách těchto návrhů se jako nejčastější argumenty pro zavedení přímé volby objevuje posílení prvků přímé demokracie, dlouhodobé přání občanů a posílení legitimacy přímo voleného prezidenta, což povede k jeho nadstranickosti. Volební systém uváděný v jednotlivých návrzích je dvou až tříkolový většinový. ČSSD dále klade důraz především na prezidentské pravomoci a prosazuje změny v oblasti jednotlivých kompetencí i v odpovědnosti prezidenta a zavedení odvolatelnosti prezidenta, tzv. impeachment. Schválený vládní návrh, který až na jednu výjimku podpořil celý poslanecký klub ČSSD, zahrnuje částečnou úpravu pravomocí i možnost impeachmentu, odpovědnost prezidenta však neupravuje (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011b).

---

³⁵ Jedná se o Zdeňka Koudelku (viz podkapitoly 4.2.1), další návrhy viz podkapitoly 4.2.3, 4.2.6, 4.2.7 a 4.2.10.

5.2 Komunistická strana Čech a Moravy

KSČM je parlamentní strana, která se od vzniku České republiky nikdy aktivně nezapojila do debat o zavedení přímé volby prezidenta a nepředložila ani jeden svůj vlastní návrh. KSČM dlouhodobě vyjadřuje nespokojenost s určitými institucionálními rysy české demokracie, nedomnívá se však, že zavedení přímé volby prezidenta by přispělo ke zlepšení situace (Hloušek 2008: 275). Ve svém posledním volebním programu pro volby 2010 se k přímé volbě vyjadřuje v tom smyslu, že je potřeba posoudit její zavedení, ale bez rozšiřování prezidentských pravomocí, dále by se měly vyjasnit práva prezidenta v případě pádu vlády a jasně stanovit lhůty a pravidla pro jeho rozhodování (KSČM 2010: 5).

Hlavní výhrady, které KSČM k zavedení přímé volby prezidenta uvádí, se týkají rizika změny parlamentního režimu v České republice a problematiky vztahu mezi výkonnou a zákonodárnou mocí. Přímá volba je označována za evergreen české politické scény a její zavedení vnímá KSČM jen jako populistické gesto, které má reagovat na společenskou poptávku (Grospič 2010). Velkou míru pozornosti věnuje KSČM postavení Senátu, které je ostatními politickými stranami opomíjeno, a zavedením přímé volby prezidenta by bylo oslabeno a je tudíž nutné, aby případně následovala další novela Ústavy, jež by se zabývala právě Senátem a garantovala rozdělení jednotlivých mocí ve státě a jejich vzájemnou kontrolu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2001c).

Strana se velice skepticky vyjadřuje také k argumentům pro zavedení přímé volby, které jsou nejčastěji zmiňovány – tedy, že tím dojde k posílení prvků přímé demokracie a legitimacy prezidentského úřadu. Ačkoliv KSČM vnímá přímou volbu prezidenta jako jeden z prvků přímé demokracie, je to prvek s nižší hodnotou než například obecné referendum nebo referendum ke konkrétní otázce (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011c), a nepřímá volba prezidenta není

o nic méně nebo více legitimní než jakékoli jiné volby, které existují (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002e).

Dokladem váhavého postoje strany k zavedení přímé volby prezidenta je také hlasování pro již schválený vládní návrh měnící způsob volby hlavy státu, kterého se poslanci KSČM zdrželi (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011b).

5.3 Občanská demokratická strana

ODS je stranou, která dlouhodobě patřila mezi odpůrce přímé volby prezidenta. Hlavní výhrady vyplývají ze stanoviska Výkonné rady ODS z roku 1992 – přímá volba by ohrozila vyvážený vztah prezidenta k Parlamentu a vládě a vedla by ke vzniku konkurenčního centra moci, což by v konečném důsledku znamenalo konflikty mezi těmito centry, tj. mezi prezidentem a vládou. Tyto rozpory by mohly být posílněny v případě, že by prezident stál mimo systém politických stran a tudíž mimo jasně zformulovaný politický program (Hloušek 2008: 273).

V roce 2002 však ODS prodělala taktický obrat, především v souvislosti se zvýšením šancí na zvolení Václava Klause prezidentem, a začala podporovat přímou volbu. Stejně účelový jako tento obrat byl i volební systém, který ve svém vlastním návrhu ODS prosazovala a to jednokolový většinový.³⁶ Poté, co byl Václav Klaus v roce 2003 zvolen prezidentem i ve volbě nepřímé, diskuze uvnitř strany na toto téma utichly a k zavedení přímé volby se ODS znovu přihlásila až ve volebním programu pro volby 2010 (ODS 2010: 38) a následným předložením již schváleného návrhu ústavní novely (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011a). Pro návrh však v Poslanecké sněmovně nehlasovala úplně jednotně, když se dva poslanci zdrželi a tři byli proti (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011b).

Základním argumentem, ke kterému se ODS kloní, je, že nepřímá volba znemožňuje shodnout se na kvalitním kandidátovi a navíc může

---

³⁶ Viz podkapitolu 4.2.4.

dojít k patové situaci, kdy Parlament nebude schopen zvolit prezidenta vůbec. Podobně jako KSČM, ani ODS nevnímá zavedení přímé volby jako výrazné posílení prvků přímé demokracie, protože přímá demokracie znamená, že konkrétní věcné problémy v jakékoli oblasti jsou řešeny přímo lidmi, nikoliv, že lidé ustavují ústavní činitele přímo. Stejně skepticky se staví také k argumentům, které se odvolávají na posílení legitimacy a nadstranickosti přímo voleného prezidenta (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2002e). Na rozdíl od ČSSD se ODS domnívá, že se zavedením přímé volby se nutně nemusí měnit pravomoci prezidenta, ba naopak je-li tato změna spojena ještě s úpravou pravomocí, tak to limituje možnost dosažení politického konsenzu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2009a).

5.4 TOP 09 a Starostové³⁷

Politická strana TOP 09 byla zaregistrována Ministerstvem vnitra v červnu 2009 (Ministerstvo vnitra České republiky), nebyla tedy v Poslanecké sněmovně v žádném předchozím volebním období a časový úsek, na kterém sledujeme její postoje k přímé volbě prezidenta, je poměrně krátký. K podpoře této ústavní změny se přihlásila již ve svém volebním programu pro volby do Poslanecké sněmovny o rok později (TOP 09 2010). Podrobnější argumenty pro zavedení přímé volby, stejně jako prosazovaný volební mechanismus strana nikde neuvádí, vycházet tedy můžeme jen z důvodové zprávy k vládnímu návrhu ústavní změny, na kterém se TOP 09 jako člen vládní koalice podílela.³⁸ Jedná se tedy o argumenty, jakými jsou přání veřejnosti zavést přímou volbu a posílení prvků přímé demokracie. Právě přímá demokracie je i jedním ze základních bodů již zmiňovaného volebního programu, ve kterém se TOP 09 vyjadřuje nejen pro zavedení přímé volby prezidenta, ale i starostů a primátorů (TOP 09 2010).

---

³⁷ Dále jen TOP 09.

³⁸ Viz podkapitolu 4.3.

Otázka změny prezidentských pravomocí není pro TOP 09 zásadní, je spíše zastáncem zachování stávajícího stavu a rozhodně by to neměla být věc, která by zabránila přijetí novely jako takové (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011c). Stejně jako ODS ani TOP 09 nebyla při hlasování o již schválené novele zcela jednotná, když se sám její předseda hlasování zdržel (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011b).

5.5 Věci veřejné

Obdobně jako TOP 09 i VV se poprvé do Poslanecké sněmovny prosadily v roce 2010, ačkoliv byla tato strana zaregistrována již o osm let dříve (Ministerstvo vnitra České republiky). Taktéž byla součástí vládní koalice a podílela se na schválené ústavní novele. VV se prezentují jako strana přímé demokracie a prosazují zavedení přímé volby prezidenta, hejtmanů a starostů. Přímá volba je, dle volebního programu VV, jediný způsob, jakým lze zabránit politikům, aby si v ústavním systému vytvářeli pevné vazby, zneužívali svého postavení a měli tak jistotu, že budou opět zvoleni. Díky přímé volbě roste nejen důvěra občanů v politiky jako v jejich volené zástupce, ale také jejich zájem a informovanost o politice a správě věcí veřejných (VV 2010: 5).

VV deklarovaly zájem na přijetí přímé volby za jakýchkoliv podmínek, otázka změny prezidentských pravomocí pro ně tedy není klíčová (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011c). Žádné jiné specifické postoje strana nezaujala ani k otázce konkrétního volebního mechanismu ani v diskuzi o posílení legitimacy přímo voleného prezidenta.

Hlasování o návrhu probíhalo v době, kdy ze strany již vystoupili někteří poslanci. Přesto však strana hlasovala téměř jednotně, zdržel se pouze jeden její bývalý poslanec (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2011b).

6 ODBORNÁ DEBATA

Zatímco politické strany se ve většině vyjádřily pro zavedení přímé volby prezidenta, oslovení ústavní právníci, kteří vypracovávali znalecké posudky pro Senát, jsou naopak proti. Z celkem šestnácti posudků jsou pouze tři pro zavedení institutu přímé volby do Ústavy České republiky.

Příznivci přímé volby především kritizují způsob volby prostřednictvím Parlamentu, který se během posledních dvou voleb jevil jako vysoce problematický. Právě kritika nepřímé volby tak otevírá cestu k zavedení volby přímé. K jejím hlavním přínosům patří vytvoření normativních předpokladů zvolení prezidenta republiky, působení proti partokracii, tedy rozhodujícímu vlivu politických stran, který je nedostatkem parlamentní formy vlády, ale také působení jako brzda proti vládní většině³⁹ (Gerloch 2012: 1; Suchánek 2012: 1). Jednoznačně jsou také zpochybňovány argumenty, které poukazují na to, že pro parlamentní režim je typická nepřímá volba prezidenta nebo ty, které spolu se zavedením přímé volby vidí jako nutnost změnit také prezidentské pravomoci. Srovnáme-li ústavní systémy, zjistíme, že neexistuje vztah mezi formou vlády a způsobem ustavení hlavy státu ani mezi stupněm pravomocí a způsobem volby⁴⁰ (Koudelka 2012: 3–4).

Zbylé posudky se staví proti zavedení přímé volby. Mezi hlavní výtky patří nedostatečné systémové odůvodnění takovéto změny, chybějící historická tradice přímé volby a také možnost destabilizace systému a narušení dosud fungujícího ústavního pořádku. Dělbá moci v systému je hrou s nulovým součtem, tzn. že pokud jeden aktér posílí, tak vždy pouze na úkor jiného aktéra. V tomto konkrétním případě nejvíce oslabí vláda a Senát. Postavení vlády je již tak z komparativního hlediska slabé, hlavně kvůli dominanci Poslanecké sněmovny, navíc bude muset

³⁹ Například prostřednictvím práva suspenzivního veta, možnosti podat návrh na zrušení zákonů nebo jejich částí k Ústavnímu soudu či pravomoci ratifikace mezinárodních smluv.

⁴⁰ Příkladem je Slovensko, kde byla přímá volba prezidenta implementována do ústavního systému v roce 1999 pouze s drobnou změnou pravomocí zavádějící kontrasignaci v oblasti vrchního velení nad ozbrojenými silami, amnestie a jmenování vedoucích diplomatických misí. Pravomoci byly skutečně posíleny až v roce 2011, kdy se již nijak neměnil způsob volby.

čelit ještě většímu zasahování prezidenta republiky, který bude disponovat vůbec nejsilnější legitimitou ze všech ústavních orgánů. Druhým aktérem je Senát, jehož postavení oslabí hned ze dvou důvodů – přijde o jednu ze svých nejdůležitějších pravomocí efektivně se podílet na volbě hlavy státu a současně kvůli zavedení souhlasu Poslanecké sněmovny se žalobou Senátu na prezidenta republiky. Tato ústavní novela tak může vést k diskuzi o úloze a opodstatnění existence druhé komory Parlamentu (Antoš 2012: 2–3, Jirásek 2012: 1).

Problematika možné destabilizace systému je zmiňována v expertízách velice často. Česká republika má jednu z nejstabilnějších ústav v regionu⁴¹ a zavedení přímé volby je jen rozkolísáním zatím relativně bezproblémového vytváření živé ústavy, která se tvoří nad přijatou Ústavou (Syllová 2012: 2). Zvyšuje se tak riziko konfliktů mezi jednotlivými ústavními orgány, jejichž vzájemné vztahy jsou ustavovány dlouhodobě. Časté změny ústavního systému navíc zvyšují riziko účelových změn a vyžadují pozornost, která by mohla být věnována důležitějším politickým problémům (Wintr 2012: 1).

Kromě kritiky zavedení institutu přímé volby do Ústavy České republiky se expertízy vyjadřují také k jednotlivým opatřením doprovázejícím tuto změnu. Většina se staví negativně k téměř nezměněné podobě prezidentských pravomocí. Je nutné tyto pravomoci buď zpřesnit tak, aby zůstalo jasně zachováno, že vláda je ústavní orgán, který vládne, nebo je rozšířit, zejména o možnost rozpustit Poslaneckou sněmovnu. Taková změna by prospěla racionalizaci českého parlamentarismu a znamenala by přechod k poloprezidentskému režimu (Antoš 2012: 3; Kudrna 2012: 4).

---

⁴¹ Některé okolní státy (např.: Slovensko, Maďarsko) se potýkají s častými změnami, které jsou odrazem potíží v ústavním systému, zejména potom v systému politických stran. Pokus o přípravu nové ústavy, který však neměl naději na úspěch, zažilo nedávno také Polsko. Naproti tomu státy Pobaltí si i navzdory tomu, že mají pouze jednu parlamentní komoru, zachovávají dlouhodobou ústavněprávní stabilitu, která je postavená, podobně jako Ústava České republiky, na prvorepublikových základech.

Konkrétní změny pravomocí, ke kterým na základě návrhu došlo, tedy přesun kompetence udělit abolici mezi kontrasignované pravomoci a vyškrtnutí pravomoci o vyhlášení referenda o vstupu do Evropské unie a jeho výsledku, jsou komentovány ve dvou expertízách. JUDr. Jindřiška Syllová, CSc. se domnívá, že právě přesunutím kompetence udělit abolici mezi kontrasignované pravomoci, dojde k rozštěpení institutu individuálních milostí, protože agraciaci a rehabilitaci⁴² bude i nadále prezident posuzovat samostatně, zatímco odpovědnost za abolici bude přesunuta na vládu. Toto řešení nemá v ústavních systémech obdoby a rozšiřuje možnost zneužití institutu abolice, ačkoliv důvody, které vedly k tomuto řešení, souvisí s právem na přístup k soudu a spravedlivý proces. Nejvhodnějším řešením by tak bylo prezidentskou abolici zcela zrušit, což je praxe uplatňována v řadě evropských republikánských ústav. V případě nespravedlivého odsouzení občana by se poté mohl aplikovat institut prezidentské agraciace (Syllová 2012: 2).

Ke druhé změně pravomocí se vyjadřuje Prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc., Dr.h.c. v tom smyslu, že nebylo nutné tuto pravomoc úplně vypustit, spíše by bylo vhodnější jí novelizovat tak, aby bylo rozhodnuto o konání referenda o přenesení některých pravomocí orgánů České republiky nebo o ustanovení Lisabonské smlouvy ohledně zrušení členství v Evropské unii. Stala-li se Česká republika členem Evropské unie na základě referenda, bylo by v navazujících případech třeba také zabezpečit provedení a ústavní kontrolu příslušných aktů (Pavlíček 2012: 2).

Negativně je vnímána také nadále ústavně zakotvená neodpovědnost prezidenta. Jeho hlavním úkolem je role reprezentanta státu dovnitř i navenek, v čemž mu pomáhají tradiční prerogativy, jako je právě neodpovědnost. Z toho vyplývají také limity – prezident nemá formulovat ani prosazovat svůj vlastní politický program. Přímá volba však

---

⁴² Agraciace – prominutí nebo zmírnění uloženého trestu.
Rehabilitace – prominutí nebo zmírnění odsouzení (Pavlíček 2008: 518).

právě takovému vývoji nahraje, protože si lze jen těžko představit volební kampaň bez volebního programu a slibů voličům. Prezident tak bude vytvářet alternativní mocenské centrum a bude soupeřit „s vládou na jejím hřišti, ovšem v podivném postavení hráče, jehož fauly se nesmějí pískat“ (Antoš 2012: 2).

Námítky jsou vznášeny také k rozšíření možnosti stíhání prezidenta pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku a ke konkrétnímu postupu, jakým lze podat na prezidenta žalobu. Zatímco definice velezrady je uvedena přímo v Ústavě, definice hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku nikde uvedena není a není tak vůbec jasné, co si pod tímto termínem představit. Do procesu podání žaloby na prezidenta je nově zapojená i Poslanecká sněmovna a ke schválení podání žaloby je potřeba ústavní většina v obou komorách Parlamentu. Právě takový požadavek činí tento institut kontraproduktivním a těžce použitelným, neboť k jeho zablokování bude stačit dvoupětinová menšina v jedné z komor. Navíc se jednalo o pravomoc Senátu, která nebyla až do doby podání návrhu na zavedení přímé volby prezidenta využita⁴³ a není tudíž nezbytné tuto pravomoc znesnadňovat nutným souhlasem Poslanecké sněmovny. Zvláště jedná-li se pouze o podání žaloby, rozhodovat bude Ústavní soud, nikoli žádná z komor. Současně experti postrádají možnost odvolání přímo voleného prezidenta voliči jako výraz jeho politické odpovědnosti lidu (Klíma 2012: 2).

Zvolený dvoukolový většinový volební systém je v převážné většině expertíz považován za správný, protože jej voliči znají z voleb do Senátu a povede ke zvolení prezidenta způsobem konsenzuálním, nikoliv „první bere vše“ (Šimíček 2012: 3). JUDr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. však právě na volebním systému vidí jako problematický prvek konání nových voleb v případě shodného počtu hlasů pro kandidáty ve druhém kole volby.

---

⁴³ První ústavní žalobu odhlasoval Senát 4. 3. 2013, tedy pouhé tři dny před koncem mandátu prezidenta Václava Klause. Pro se vyjádřilo osmatřicet senátorů (Senát Parlamentu České republiky 2013).

V případě přímých všeobecných voleb je vznik takové situace krajně nepravděpodobný, ale bylo by vhodné jej řešit méně náročným způsobem v podobě konání třetího kola volby, rozhodnutím prostřednictvím losu či kombinací obou metod, tzn. nejprve konáním třetího kola a v případě matematického zázraku ještě rozhodnutím prostřednictvím losu. Zkrátka co nejvíce kopírovat volby senátní, jejichž model je již vyzkoušen a nebude tak generovat překvapivé problémy, které je zvláště u voleb prezidenta republiky nutno eliminovat předem (Molek 2012: 1–2).

Jako pozitivní je shledáváno také omezení imunity prezidenta pouze na vlastní výkon úřadu, což umožňuje zpětné trestní stíhání za trestné činy, které prezident vykonal ve funkci. Problematické a logiku postrádající však je, proč byla imunita omezena jen prezidentu republiky a nebyla stejná úprava zavedena také pro poslance, senátory a soudce Ústavního soudu (Gerloch 2012: 2; Hřebejk 2012: 3).

Většina oslovených ústavních právníků se tak shoduje na nesystémovosti a zbytečnosti takové změny, která v podstatě výkon úřadu nezmění, protože pravomoci zůstávají téměř stejné. Jedná se tedy spíše o kosmetickou změnu, jež povede k zatížení státního rozpočtu a s největší pravděpodobností také k rozčarování občanů, kteří si sice přímou volbu přejí, ale nejsou dostatečně informovaní o jejích důsledcích (Hofmannová 2012: 1).

7 VÝHODY A NEVÝHODY PŘÍMÉ VOLBY PREZIDENTA

Mezi argumenty ve prospěch zavedení přímých a všeobecných voleb se v důvodových zprávách objevují především tyto teze – (1.) prezident získá větší, na Parlamentu nezávislou legitimitu a (2.) bude nezávislou, nadstranickou osobností; (3.) zamezí se riziku zvolení prezidenta pouhými osmačtyřiceti poslanci a (4.) zároveň patové situaci v dlouhodobé nemožnosti zvolit prezidenta při nepřímé volbě; (5.) jedná se o dlouhodobé přání občanů a (6.) jeho uskutečněním se zvýší jejich participace na věcech veřejných; (7.) většina zemí již přímou volbu zavedla.

Na první argument, zmiňující posílení legitimacy hlavy státu prostřednictvím přímé volby, nahlíží odborná veřejnost různými způsoby. Část se domnívá, že přímá volba jednoznačně posílí legitimitu prezidenta, nicméně se nabízí otázka, k čemu silnější legitimitu využít, pokud nedojde i ke změně prezidentských pravomocí. Prezident bude cítit silný mandát od občanů, ale bude slabý ve svých možnostech. Tím může dojít k rozčarování občanů. V případě, že tomuto rozčarování bude chtít prezident předejít svým aktivním vystupováním, pak může dojít ke krizi legitimit jednotlivých volených ústavních orgánů. V řadě zemí tomuto riziku předcházejí oslabením pravomocí prezidenta, který však poté nemůže plnit ani základní stabilizační a moderační funkci. V důsledku tak může dojít spíše k rozšíření prostoru v rámci „negativních“ kompetencí prezidenta, což jednoznačně není pozitivní stav pro fungování ústavního systému (Hofmannová 2012: 1, Kubát 2003: 308–309).

Druhý úhel pohledu nesouhlasí s tím, že přímá volba automaticky povede ke zvýšení legitimacy. Ústavní systém České republiky je totiž koncipován tak, aby byla oddělena moc konstituující a konstituovaná. Konstituující moc představuje pomyslný šém, který aktivuje ústavní systém, ale vše ostatní probíhá již v rámci moci konstituované, včetně přímých či nepřímých voleb. Na základě této argumentace tedy nelze říci, že nepřímo volený prezident by měl slabší legitimitu než přímo volený.

Pokud bychom vůbec připustili vytvoření jakési stupnice legitimacy, pak bychom dospěli k závěru, že Parlament má vyšší legitimitu než vláda, soudy či Nejvyšší kontrolní úřad nebo že schválení přistoupení České republiky do Evropské unie je legitimnější než schválení Lisabonské smlouvy či jiných mezinárodních dohod. Tato argumentace je tedy chybná, protože ve skutečnosti se jedná o legitimizační řetězce, které jsou v rámci konstituované moci, a stejnou srovnatelnou legitimitu má poslanec, senátor, ombudsman či člen Bankovní rady České národní banky (Šimíček 2012: 1).

Druhý důvod zahrnuje tvrzení, že přímo zvolený prezident bude nadstranickou, nezávislou osobností. Tento argument je však neudržitelný a to jak v souvislosti s náklady na volební kampaň, tak z hlediska pravidelného voličského elektorátu. Pro kandidáta je důležité, aby měl silné zázemí, jež poskytují právě politické strany, u kterých se přes veškeré výhrady jedná o zázemí transparentní. U nezávislých kandidátů mohou být vyjadřovány pochybnosti nad motivací finančně silných subjektů, které je budou podporovat, a nad návratností této investice (Kysela 2008: 55–57). Voličský elektorát můžeme rozdělit na stálé voliče, fluktuující voliče a nevoliče. Cca 40–60 % tohoto elektorátu k celostátním volbám pravidelně chodí a představuje stabilní voliče politických stran. Aby tedy měl kandidát šanci být zvolen prezidentem, potřebuje předběžnou podporu cca 20 % s tím, že ve druhém kole osloví další voliče, pro které bude tzv. „menší zlo.“ Tuto předběžnou podporu mohou kandidátům nabídnout právě politické strany. Pozitivním efektem přímé volby však v tomto případě může být snaha politických stran nominovat takové kandidáty, kteří mají potenciál oslovit kromě stabilních voličů politické strany i jiné voliče, což se u nepřímé volby nedělo (Šimíček 2012: 1–2).

Stejně tak můžeme zamítnout třetí argument obávající se zvolení prezidenta poslaneckou menšinou. Na základě empirických zkušeností s předchozími nepřímými volbami a vzhledem k zájmu politických stran prosadit svého kandidáta, se jeví jako vysoce nepravděpodobné, že by se

k volbě prezidenta republiky dostavilo skutečně jen 48 poslanců (Kysela 2008: 58). Současně však na základě těchto empirických zkušeností je nutné zmínit, že čtvrtý argument, který říká, že přímá volba prezidenta zabrání vzniku patových situací, je skutečně na místě. V minulosti nebyly patové situace při nepřímé volbě prezidenta ničím neobvyklým. S výjimkou volby Václava Havla, který neměl skutečně reálného protivníka, byly volby v letech 2003 i 2008 složité. V roce 2003 byl Václav Klaus zvolen až ve třetím kole třetí volby, konalo se tedy devět volebních kol. V roce 2008 byl zvolen ve třetím kole druhé volby, celkem šest volebních kol (Koudelka 2011: 35–36).

Argument poukazující na dlouhodobé přání občanů je problematický ze dvou důvodů – obsahuje populistický nádech a je otázkou, na jaké sociologické průzkumy je odkazováno. Statisticky je sice možné doložit, že občané si přímou volbu přejí, při výzkumu priorit však přímá volba dosahuje nevýznamného postavení. Záleží tedy na provedení výzkumu a následném nakládání s daty (Kubát 2003: 312). Sociologické průzkumy veřejného mínění však jednoznačně dokazují, že zavedení přímé volby si občané skutečně přejí, přičemž v počátečních snahách o zavedení přímé volby byla podpora občanů 85 %, po jejím schválení 74 %. Grafy zobrazující výsledky těchto průzkumů jsou uvedeny v Příloze č. 6.

Následující argument, tedy že přímá volba povede ke zvýšení participace občanů na věcech veřejných, je pravdivý. Nicméně vzhledem k tomu, že volič je k urnám povoláván průměrně jednou za třináct měsíců a že se na území České republiky koná různých druhů přímých a všeobecných voleb (volby do Poslanecké sněmovny, dvě kola voleb do Senátu, krajské volby, komunální volby a volby do Evropského parlamentu), je participace občanů již tak poměrně vysoká. Nehledě na dopad na státní rozpočet a stále se snižující volební účast, která je pod evropským průměrem. Je tedy otázkou, zda by voliče další dvě kola prezidentských voleb od účasti spíše neodradily (Kubát 2003: 310).

Důvodem vysokého počtu voleb není velké množství volených orgánů, ale roztříštěnost jejich volebních období. Zavedení přímé volby prezidenta v tomto negativním trendu pokračuje, protože termín konání voleb nespojuje s žádným jiným orgánem. Voliči tak budou napříště povolávání k volbám průměrně jednou za deset měsíců, což znamená téměř nepřetržitou volební kampaň, která nepříspěvá stabilitě vládnutí a přijímání důležitých rozhodnutí. Řešením situace by tedy v tomto případě bylo zkrácení funkčního období prezidenta na čtyři roky (alternativně prodloužení na šest let) nebo přechodné stanovení zkráceného funkčního období do podzimu 2016 a poté by se prezidentské volby mohly konat společně s volbami do krajských zastupitelstev a do Senátu (Antoš 2012: 3).

Poslední argument uvádějící, že většina zemí již přímou volbu prezidenta zavedla, se neohlíží na politické souvislosti, tradici a praxi v těchto zemích, což má na určení způsobu volby prezidenta podstatný vliv. Jako nejčastější příklady jsou v důvodových zprávách jednotlivých návrhů uváděny Slovensko, Polsko a Bulharsko. Jedná se tedy o parlamentní demokracie středovýchodní Evropy, což je dle některých teoretiků právě důvod, proč zavedli přímou volbu prezidenta. V těchto zemích hlavní roli hrají zcela jiné faktory, které souvisí s procesy přechodu k demokracii, kdy se vznikající politické režimy snažily být co nejdemokratičtější a dát svým občanům, bez ohledu na koncepčnost ústavních kroků, co nejširší možnost participace na politice. Například v Bulharsku vedla k zavedení přímé volby prezidenta snaha upravit parlamentní režim a vytvořit tak svébytný mechanismus státní moci, který by odpovídal bulharskému přechodu k demokracii a dalším specifikám. Na Slovensku vyplynulo zavedení přímé volby z politického vývoje, kdy se v roce 1998 ani po šesti kolech nepodařilo zákonodárnému sboru zvolit hlavu státu a země tak byla více než rok bez prezidenta. Obdobným příkladem je Polsko, kde byla přímá volba prezidenta zavedena jako reakce na složitý politický vývoj po roce 1989 (Kubát 2003: 304–305).

Z předložených argumentů vyplývá, že za pozitiva přímé volby můžeme považovat zamezení vzniku patových situací, protože v přímé volbě je riziko, že prezident nebude zvolen skutečně minimální. Současně se politické strany budou snažit hledat takové kandidáty, kteří mohou mít potenciál oslovit větší část voličů a být tak prezidentem integrujícím společnost. I zmíněná praxe v ostatních zemích středovýchodní Evropy není nutně negativní, protože přímá volba prezidenta nezpůsobila v ústavním systému výraznější komplikace.

Negativa přímé volby tkví především v navýšení počtu konaných voleb, kdy nejsou koordinována volební období jednotlivých orgánů, což může vést k odrazení voličů. Dále je zřejmý populismus politických stran, které se zavedením přímé volby chtějí zavděčit voličům. V předvolebním období také může dojít ke znechucení a polarizaci společnosti kvůli propagaci jednotlivých kandidátů. Odborníci upozorňují také na riziko vzniku kompetenčních sporů v rámci výkonné moci.

Zda skutečně dojde ke vzniku zmíněných sporů a ke změně režimu v České republice, budeme moci posoudit až v rámci pětiletého funkčního období prezidenta. Necelé dva měsíce po inauguraci jsou příliš brzkou dobou na hodnocení problematiky. Výrazným faktorem, který bude hrát důležitou roli v rámci této problematiky, je osobnost prezidenta. Pokud bude hlava státu vystupovat aktivně, bude chtít prosazovat svou vlastní politiku a vystupovat nad rámec vymezených ústavních kompetencí, je velice pravděpodobné, že bude docházet k častým sporům s vládou. Tyto spory mohou být umocněné o to více, bude-li prezident i vláda z jiné části pravo-levého politického spektra. S největší pravděpodobností ovšem můžeme říci, že kromě těchto sporů k hlubší změně politického režimu nedojde, což je patrné z důvodových zpráv jednotlivých návrhů i postojů politických stran, které si změnu režimu nejen nepřejí, ale ani o ní neuvažují.

Zhodnotit však můžeme samotný průběh první přímé volby s ohledem na volební účast a důstojnost. Dle sociologického průzkumu agentury STEM, který byl proveden ve dnech 4. – 11. 2. 2013

se 83 % Čechů domnívá, že zavedení přímé volby hlavy státu bylo správné rozhodnutí. Podle dvou třetin občanů měly první přímé volby prezidenta důstojný průběh, stejný podíl si myslí, že většina se snažila volit odpovědně a bez předsudků (STEM 2013). Výsledky sociologického průzkumu dokládající toto tvrzení jsou uvedeny v Příloze č. 6.

Volební účast dosáhla v prvním kole 61,31 %, v kole druhém 59,11 % (Český statistický úřad 2013). Je tedy srovnatelná s volbami do Poslanecké sněmovny, kde v posledních volbách v roce 2010 dosáhla 62,60 % (Český statistický úřad 2010). V první přímé volbě se tedy nepotvrdily obavy o znechucení či odrazení voličů kvůli vysokému počtu konaných voleb. Je však nutné zmínit, že vliv na volební účast měla jednoznačně i historická jedinečnost volby a proto nelze na základě tohoto jednoho příkladu vyvodit univerzálně aplikovatelný závěr.

8 ZÁVĚR

Deklarovaným cílem této bakalářské práce bylo analyzovat a zhodnotit všechny předložené návrhy na zavedení přímé volby prezidenta v historii samostatné České republiky, názory politických uskupení a odborné veřejnosti na danou problematiku, předložit argumenty pro i proti přímé volbě a odpovědět na otázku, zda je možné, aby se jejím zavedením změnil politický režim v České republice. Chceme-li dojít ke zhodnocení, musíme si na úřad prezidenta podívat z několika základních hledisek – (1.) osobnost prezidenta; (2.) pravomoci vymezené Ústavou a (3.) vztah k vládě.

Přímá volba hlavy státu není v politické praxi neobvyklá. Dle klasického členění politických režimů je typická pro režim prezidentský a poloprezidentský. Výjimku z tohoto kritéria tvoří země středovýchodní Evropy, které přesto, že jsou parlamentními demokraciemi, zavedly přímou volbu prezidenta. Důvod k jejímu zavedení je ve většině z nich dán přechodem k demokracii, kdy se snažily svým občanům dát možnost co největší participace na věcech veřejných, tradicí či politickým vývojem.

Diskuze o zavedení přímé volby prezidenta v České republice započaly v roce 2001, kdy byl předložen první návrh na změnu způsobu volby prezidenta v historii samostatné České republiky. Neúspěšných návrhů bylo podáno celkem jedenáct. Volební systém, jenž v návrzích převažoval, byl dvoukolový většinový systém, který byl také nakonec přijat. V části návrhů se objevoval také až tříkolový většinový systém, výjimkou byly v tomto smyslu dva návrhy – návrh ODS z roku 2002, který prosazoval jednokolovou většinovou volbu a vládní návrh z roku 2009, který volební systém nespécifikoval vůbec. Důvodové zprávy jednotlivých návrhů se příliš nelišily, mezi hlavní argumenty pro zavedení přímé volby patří praxe v zahraničí, větší zapojení obyvatelstva do věcí veřejných, přání občanů a odstranění komplikací při volbě Parlamentem.

Diskuze o změně prezidentských pravomocí se týkala buď jejich zachování ve stávající podobě nebo jejich oslabení. Politici neuvažovali o jejich posílení a o přechodu k jinému typu politického režimu. Změny pravomocí, které se tedy v návrzích objevují, se týkají především přesunu některých kompetencí z výlučných do kontrasignovaných (např.: nařizování abolice, jmenování členů České národní banky či Nejvyššího kontrolního úřadu).

Postoje analyzovaných politických stran zůstávaly v průběhu času konzistentní, výjimku tvoří ODS, která byla až do roku 2002 striktně proti přímé volbě prezidenta, pak se k ní však, zřejmě v souvislosti s možným zvolením Václava Klause prezidentem právě v přímé volbě, začala přiklánět a předložila vlastní návrh na její zavedení. Ostatní politické strany se k přímé volbě staví kladně, výjimkou je KSČM, která si dlouhodobě drží neutrální postoj.

Odborná veřejnost se v názoru na přímou volbu také ve většině shoduje a odmítá ji. Mezi hlavní rizika, která jsou zmiňována, patří destabilizace systému, vytvoření nového mocenského centra, narušení ústavního pořádku a chybějící historická tradice. Pozitivum, které s sebou přímá volba nese, je zabránění politickým neshodám při volbě nepřímé a riziku, že prezident vůbec nebude zvolen.

Domníváme se, že se v práci podařilo vystihnout hlavní aspekty související se zavedením institutu přímé volby prezidenta do ústavního pořádku České republiky. Dle názoru autorky práce je přímá volba pouze populistickým krokem politických stran za účelem uspokojit voliče a bez širší úpravy odpovědnosti a kompetencí prezidenta nemá valný smysl.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

LITERATURA

ANTOŠ, Marek (2012). *Stanovisko k návrhu novely Ústavy (senátní tisk č. 262, 8. funkční období – přímá volba prezidenta)* [nepublikováno].

DUVERGER, Maurice (1992). A new political system model: semi-presidential government. In: LIJPHART, Arend ed., *Parliamentary versus presidential government* (Oxford: Oxford University Press), s. 142–149.

GERLOCH, Aleš (2012). *Stanovisko k navrhované ústavní úpravě přímé volby prezidenta České republiky* [nepublikováno].

GROSPÍČ, Stanislav (2010). Parlamentní nebo vládní pojetí demokracie? *Parlamentní listy*. 2. 12. 2010 (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Grospic-KSCM-Parlamentni-nebo-vladni-pojeti-demokracie-182594>, 8. 4. 2013).

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra – KUNC, Jiří (2005). Základní témata komparativních analýz. In: DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a kol., *Komparace politických systémů I.* (Praha: Oeconomica), s. 39–66.

HAVEL, Václav (2002). Jak volit mého nástupce? Přímou! *Václav Havel*. 30. 1. 2002 (http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=40_clanky.html&typ=HTML, 22. 4. 2013).

HEYWOOD, Andrew (2008). *Politologie* (Plzeň: Aleš Čeněk).

HLOUŠEK, Vít (2007). Parlamentní a prezidentské demokracie. In: HLOUŠEK, Vít – KOPEČEK, Lubomír eds., *Demokracie: Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), s. 193–202.

HLOUŠEK, Vít (2008). Přímá volba prezidenta – český kontext. In: NOVÁK, Miroslav – BRUNCLÍK, Miloš eds., *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě* (Praha: Dokořán), s. 263–285.

HLOUŠEK, Vít – KOPEČEK, Lubomír – ŠEDO, Jakub (2011). *Politické systémy* (Brno: Barrister & Principal).

HOFMANNOVÁ, Helena (2012). *K důvodnosti přímé volby prezidenta v ČR* [nepublikováno].

HŘEBEJK, Jiří (2012). *Několik poznámek k novele Ústavy ČR, zavádějící přímou volbu prezidenta republiky* (senátní tisk 262, 8. funkční období) [nepublikováno].

JIRÁSEK, Jiří (2012). *Vyjádření k předloženému senátnímu tisku 262* [nepublikováno].

KLÍMA, Karel (2012). *K přímé volbě prezidenta* [nepublikováno].

KOUBA, Karel (2010). Prezidentské, poloprezidentské a parlamentní systémy demokracie. In: DOČEKALOVÁ, Pavla – ŠVEC, Kamil a kol., *Úvod do politologie* (Praha: Grada Publishing), s. 119–139.

KOUDELKA, Zdeněk (2011). *Prezident republiky* (Praha: Leges).

KOUDELKA, Zdeněk (2012). *Volba prezidenta* [nepublikováno].

KUBÁT, Michal (2003). Přímá volba prezidenta v České republice? In: KYSELA, Jan ed., *Deset let ústavy České republiky: východiska, stav, perspektivy* (Praha: Eurolex), s. 299–314.

KUBÁT, Michal (2011). Demokratické politice režimy. In: NOVÁK, Miroslav et al., *Úvod do studia politiky* (Praha: SLON), s. 697–723.

KUBÁT, Michal – SOKOL, Jan (2000). Velké systémy v malých zemích (komparativní analýza). *Politologický časopis* VII (3), s. 197–222.

KUDRNA, Jan (2012). *K přímé volbě prezidenta ČR* [nepublikováno].

KYSELA, Jan (2006). Česká republika mezi poloprezidentským a parlamentním režimem? *Politologická revue* XII (1), s. 5–28.

KYSELA, Jan (2008). Přímá volba prezidenta republiky jako symptom krize legitimacy ústavního systému? In: ŠÍMÍČEK, Vojtěch ed., *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), s. 42–59.

KYSELA, Jan (2013). Debata o přímé volbě hlavy státu v českém veřejném prostoru. *Česká televize*. 10. 1. 2013 (<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000085-jak-se-stat-prezidentem/213251000750007-jan-kysela-debata-o-prime-volbe-hlavy-statu-v-ceskem-verejnem-prostoru/>, 22. 4. 2013).

LEBEDA, Tomáš (2008). Volební pravidla pro prezidentské volby. In: NOVÁK, Miroslav – BRUNCLÍK, Miloš eds., *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě* (Praha: Dokořán), s. 27–61.

MOLEK, Pavel (2012). *Připomínky k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, tisk č. 262* [nepublikováno].

NĚMEC, Jan – KUTA, Martin (2009). Vliv zavedení přímé volby na politický systém. *Studie Parlamentního institutu 1.201* (<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58574>, 19. 2. 2013).

NOVÁK, Miroslav (1996). Režim politický. In: KLENER, Pavel ed., *Velký sociologický slovník II. P–Ž* (Praha: Karolinum), s. 936–938.

PAVLÍČEK, Václav (2008). Prezident republiky. In: PAVLÍČEK, Václav a kol., *Ústavní právo a státověda II. díl, část 1. Ústavní právo České republiky* (Praha: Linde), s. 479–527.

PAVLÍČEK, Václav (2012). *Vyjádření k návrhu změny Ústavy, který byl schválen Poslaneckou sněmovnou* [nepublikováno].

PEHE, Jiří (2001). Kdo zvolí příštího prezidenta? *iHNED.cz*. 19. 8. 2001 (<http://hn.ihned.cz/c1-10123560-komentar-hn-br-kdo-zvoli-pristiho-prezidenta>, 23. 2. 2013).

PEHE, Jiří (2002). Přímá volba prezidenta podle ODS. *Politický zápisník*. 23. 10. 2002 (<http://www.pehe.cz/zapisnik/2002/prima-volba-prezidenta-podle-ods>, 26. 2. 2013).

SARTORI, Giovanni (2011). *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků* (Praha: SLON).

SUCHÁNEK, Radovan (2012). *Vyjádření k návrhu změny Ústavy ČR zavádějící přímou volbu prezidenta republiky (senátní tisk 262)* [nepublikováno].

SVOBODA, Cyril (2001). *Ať prezidenta volí občané. Hospodářské noviny*. 3. 10. 2001 (http://www.cyrilsvoboda.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=120&Itemid=49, 23. 2. 2013).

SYLLOVÁ, Jindřiška (2012). *Posudek k novele Ústavy České republiky (tisk PS č. 415, schválený text v PS)* [nepublikováno].

ŠIMÍČEK, Vojtěch (2012). *Vyjádření k zavedení přímé volby prezidenta republiky (senátní tisk č. 262)* [nepublikováno].

WINTR, Jan (2012). *Vyjádření k důvodnosti zavedení přímé volby prezidenta republiky a její konkrétní podoby* [nepublikováno].

PRAMENY

Český statistický úřad (2010). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky – Územní přehledy o volební účasti* (<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps4?xjazyk=CZ>, 28. 4. 2013).

Český statistický úřad (2013). *Volba prezidenta republiky – Volební účast v 1. a 2. kole* (<http://www.volby.cz/pls/prez2013/pe41?xjazyk=CZ&xv=0>, 28. 4. 2013).

ČSSD. *Střednědobý program ČSSD: Otevřenost novým výzvam, věrnost tradici* (<http://www.cssd.cz/data/files/strednedoby-program.pdf>, 8. 4. 2013).

ČSSD (2010). *Velký volební program ČSSD pro volby 2010: Program změny a naděje. Lepší budoucnost pro obyčejné lidi* (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf, 8. 4. 2013), s. 1–36.

KSČM (2010). *Otevřený volební program KSČM pro volby do PS Parlamentu České republiky 2010* (<http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>, 8. 4. 2013), s.1–9.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Seznam politických stran a hnutí* (<http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Default.aspx>, 9. 4. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2001a). *Sněmovní tisk 1109/0: Návrh poslanců Cyrila Svobody, Karla Kühnla a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb. a ústavního zákona č. 300/2000 Sb.* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1109&CT1=0>, 23. 2. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2001b). *43. schůze, 130. hlasování*. 4. 12. 2001 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=27264>, 23. 2. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2001c). *Stenografický zápis 43. schůze*. 4. 12. 2001 (<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/043schuz/s043161.htm>, 8. 4. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2002a). *Sněmovní tisk 90/0: Návrh poslanců Hany Marvanové, Jana Kasala, Zdeňka Koudelky a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb. a č. 448/2001 Sb.* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=90&CT1=0>, 25. 2. 2013), s. 1–8.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2002b). *8. schůze, 75. hlasování*. 27. 11. 2002 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=30254>, 25. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2002c). *Sněmovní tisk 95/0: Ústavní návrh zákona, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb. a č. 448/2001 Sb.* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=95&CT1=0>, 26. 2. 2013), s. 1–10.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2002d). *8. schůze, 77. hlasování*. 27. 11. 2002 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=30256>, 26. 2. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2002e). *Stenografický zápis 8. schůze*. 27. 11. 2002 (<http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/008schuz/s008053.htm>, 8. 4. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2003a). *Sněmovní tisk 172/0: Návrh poslanců Hany Marvanové, Karla Kúhlna, Františka Pelce, Táni Fischerové a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb. a ústavního zákona č. 448/2001 Sb.* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=172&ct1=0>, 27. 2. 2013), s. 1–12.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2003b). *14. schůze, 49. hlasování*. 9. 4. 2003 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=31203>, 27. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2003c). *Sněmovní tisk 349/0: Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=0>, 4. 3. 2013), s. 1–24.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2004a). *Sněmovní tisk č. 349/1: Usnesení dočasné komise Poslanecké sněmovny pro otázky Ústavy České republiky č. 5 ze dne 13. dubna 2004* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=1>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2004b). *39. schůze, 355. hlasování*. 15. 12. 2004 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=37840>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2005). *44. schůze, 125. hlasování*. 11. 5. 2005 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=38893>, 27. 2. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2007). *Sněmovní tisk 332/0: Návrh poslanců Zdeňka Jičínského, Jiřího Paroubka, Bohuslava Sobotky, Michala Haška, Miloslava Vlčka, Lubomíra Zaorálka a dalších na vydání zákona, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=332&CT1=0>, 6. 3. 2013), s. 1–20.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2008). *Sněmovní tisk 524/0: Návrh poslanců Martina Bursíka, Kateřiny Jacques, Ondřeje Lišky a Přemysla Rabase na vydání ústavního zákona o referendu o přímé volbě prezidenta republiky a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=524&CT1=0>, 12. 3. 2013), s. 1–14.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2009a). *Stenografický zápis 62. schůze*. 2. 10. 2009 (<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/062schuz/s062121.htm#r2>, 12. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2009b). *Sněmovní tisk 747/0: Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=747&CT1=0>, 6. 3. 2013), s. 1–9.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2009c). *Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1190 z 56. schůze*. 5. 5. 2009 (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&v=US&ct=1190>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2010a). *79. schůze, 52. hlasování*. 27. 5. 2010 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52360>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2010b). *Sněmovní tisk 7/0: Návrh poslanců Bohuslava Sobotky, Lubomíra Zaorálka, Jeronýma Tejce a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=7&CT1=0>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2010c). *9. schůze, 56. hlasování*. 8. 12. 2010 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52838>, 6. 3. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2011a). *Sněmovní tisk 415/0: Vládní návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=415&CT1=0>, 19. 2. 2013), s. 1–21.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2011b). *32. Schůze, 160. Hlasování*. 14. 12. 2011 (<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=55266>, 8. 4. 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2011c). *Stenografický zápis 32. schůze*. 14. 12. 2011 (<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032178.htm>, 8. 4. 2013).

ODS (2002). *Historie Občanské demokratické strany: Odchod Václava Klause z čela ODS* (<http://www.ods.cz/historie#.USzGo6XkqAY>, 26. 2. 2013).

ODS (2010). *Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2010: Řešení, která pomáhají* (<http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>, 8. 4. 2013), s. 1–49.

Senát Parlamentu České republiky (2002a). *Senátní tisk 289/0: Návrh senátorů Roberta Koláře, Milana Šimonovského, Petra Fejfara, Jana Hadravy, Jaroslava Šuly, Bohumila Čady, Jiřího Brýdla, Emila Škrabiše, Zdeňka Bárty, Zuzany Roithové, Heleny Rögnerové a Jaroslavy Moserové senátního návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb. a ústavního zákona č. 300/2000 Sb.* (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=1433>, 25. 2. 2013).

Senát Parlamentu České republiky (2002b). *Senátní tisk 289/3: 9. Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury z 27 schůze dne 3. Července 2002* (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=11879>, 25. 2. 2013).

Senát Parlamentu České republiky (2003). *Senátní tisk 22/0: Návrh senátorů Heleny Rögnerové, Václavy Domšové, Jitky Seitlové, Josefa Zosera, Josefa Novotného, Josefa Zieleniece a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb. a ústavního zákona č. 448/2001 Sb.* (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=15274>, 27. 2. 2013).

Senát Parlamentu České republiky (2012). *17. schůze, 11. hlasování. 8. 2. 2012* (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=12519&O=8>, 4. 3. 2013).

Senát Parlamentu České republiky (2013). *Usnesení Senátu č. 103 ze 7. schůze*. 4. 3. 2013 (<http://senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/67578/56894>, 22. 4. 2013).

STEM (2013). *Tisková informace z výzkumu STEM trendy 2/2013* (<http://www.stem.cz/clanek/2694>, 28. 4. 2013).

TOP 09 (2010). *Volební program TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny 2010* (<http://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2010/>, 9. 4. 2013).

Ústavní zákon č. 1/1993a Sb., *Ústava České republiky*, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb. a 395/2001 Sb.

Ústavní zákon č. 1/1993b Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Vláda České republiky (2001). *Usnesení vlády České republiky ze dne 7. listopadu 2001 č. 1136 + P* (http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C32B62FF4DFEB13DC12571B6006C5AF5, 23. 2. 2013).

Vláda České republiky (2002a). *Usnesení vlády České republiky ze dne 13. listopadu 2002 č. 1105* (http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/DF9D67F646A72A02C12571B6006D979C, 25. 2. 2013).

Vláda České republiky (2002b). *Usnesení vlády České republiky ze dne 13. listopadu 2002 č. 1104* (http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D50791B01649DAC9C12571B6006DF24D, 26. 2. 2013).

Vláda České republiky (2003). *Usnesení vlády České republiky ze dne 12. února 2003 č. 145* (http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/62E2C4322A353A04C12571B6006E0961, 27. 2. 2013).

Vláda České republiky (2007). *Usnesení Vlády České republiky ze dne 14. listopadu 2007 č. 1275* ([http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/DC40D1992E497F60C125756800227659/\\$FILE/1275%20p%C5%99%C3%ADloha%20w071114a.1275.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/DC40D1992E497F60C125756800227659/$FILE/1275%20p%C5%99%C3%ADloha%20w071114a.1275.pdf), 6. 3. 2013), s. 1–3.

Vláda České republiky (2008). *Usnesení Vlády České republiky ze dne 2. července 2008 č. 831* ([http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/0CBB01CBFFB5646CC125756A00620CF7/\\$FILE/831%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080702a.0831.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/0CBB01CBFFB5646CC125756A00620CF7/$FILE/831%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080702a.0831.pdf), 12. 3. 2013), s. 1–3.

Vláda České republiky (2010). *Usnesení Vlády České republiky ze dne 21. července 2010 č. 539* ([http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/FEB1533A33BDF52DC12577660024D862/\\$FILE/539%20p%C5%99%C3%ADloha%20w100721a.0539.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/FEB1533A33BDF52DC12577660024D862/$FILE/539%20p%C5%99%C3%ADloha%20w100721a.0539.pdf), 6. 3. 2013), s. 1–4.

VV (2010). *Kompletní program VV* (<http://www.veciverejne.cz/data/files/politicky-program/politicky-program-veci-verejnych.pdf>, 9. 4. 2013).

Zákon č. 424/1991 Sb., *o sdružování v politických stranách a v politických hnutích*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/1995 Sb., *o jednacím řádu Poslanecké sněmovny*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 247/1995 Sb., *o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 491/2001 Sb., *o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 275/2012 Sb., *o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.

10 RESUMÉ

The bachelor thesis is focused on direct presidential election in the Czech Republic. The aim of the work is to analyze and evaluate all submitted proposals for the introduction of direct presidential election in the history of the independent Czech Republic, as well as views of the political groups and experts on that issue.

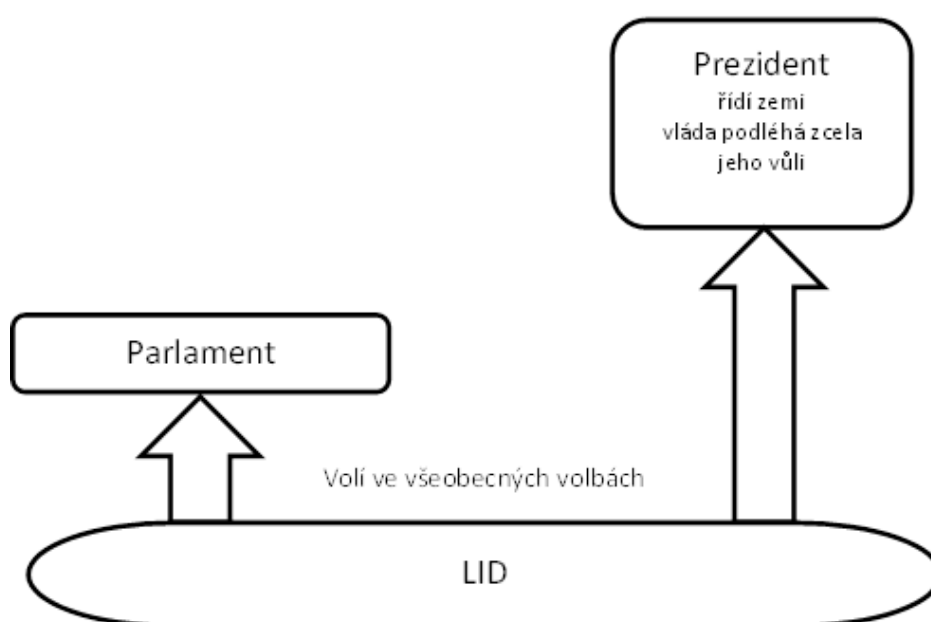
We submit arguments pro and con and answer the question, whether it is possible that the introduction of direct presidential election would change the political regime. The first chapter briefly defines the political system and political regime in theory, provides the basic differences between particular regimes with regard to the head of state. Afterwards, we deal with the various possible ways of head state election, which are used in the world.

The next part of the work focuses on the Czech presidential election. We describe the election mechanism through both Houses of Parliament, and then unsuccessful proposals for the introduction of the direct election are referred. Finally, we evaluate the advantages and disadvantages of this phenomenon. The research methods used in the thesis are description, comparison and analysis.

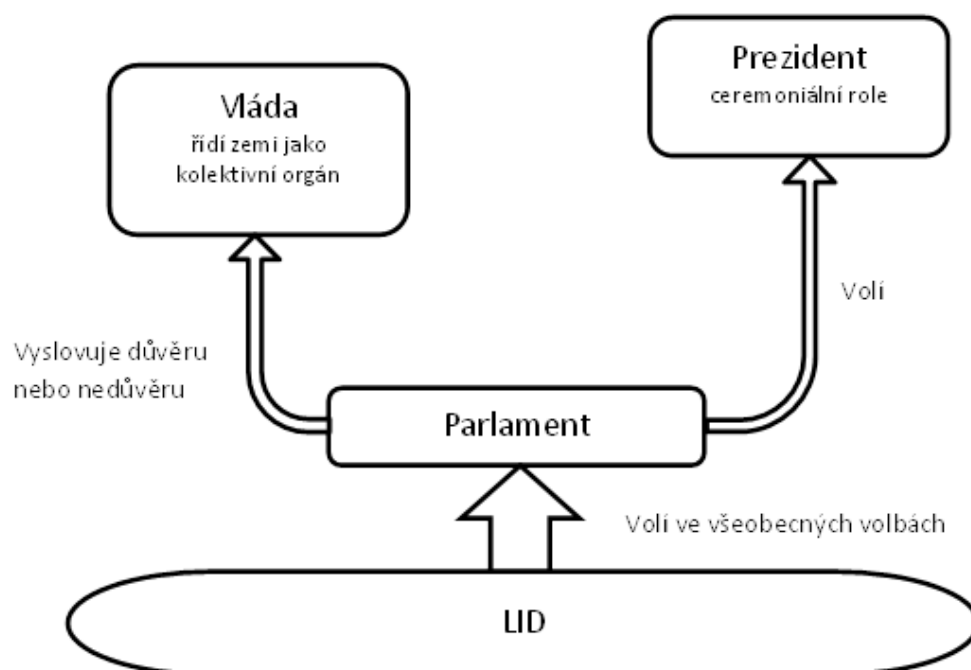
11 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Grafické znázornění politických režimů

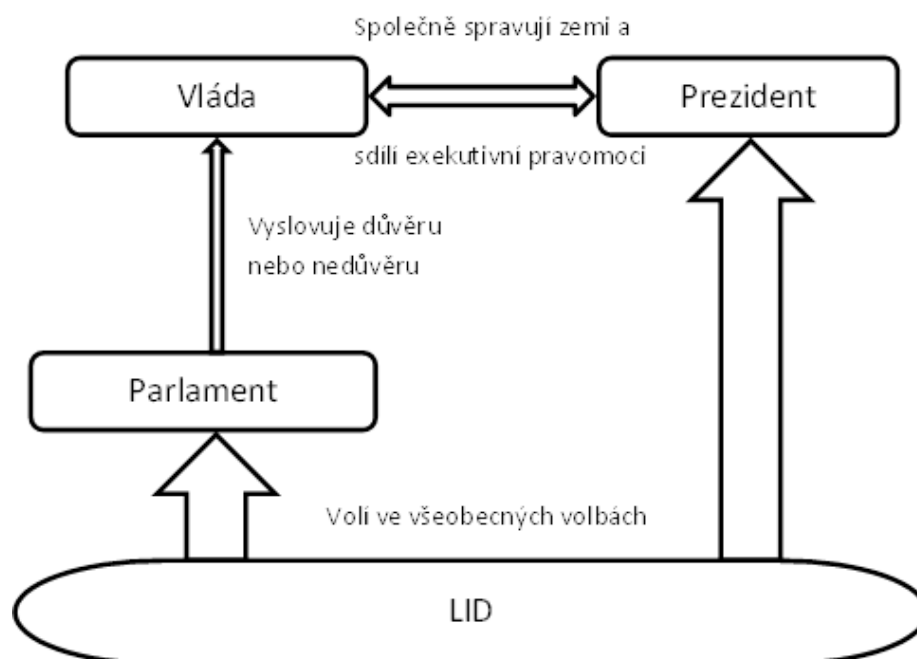
Prezidentský režim

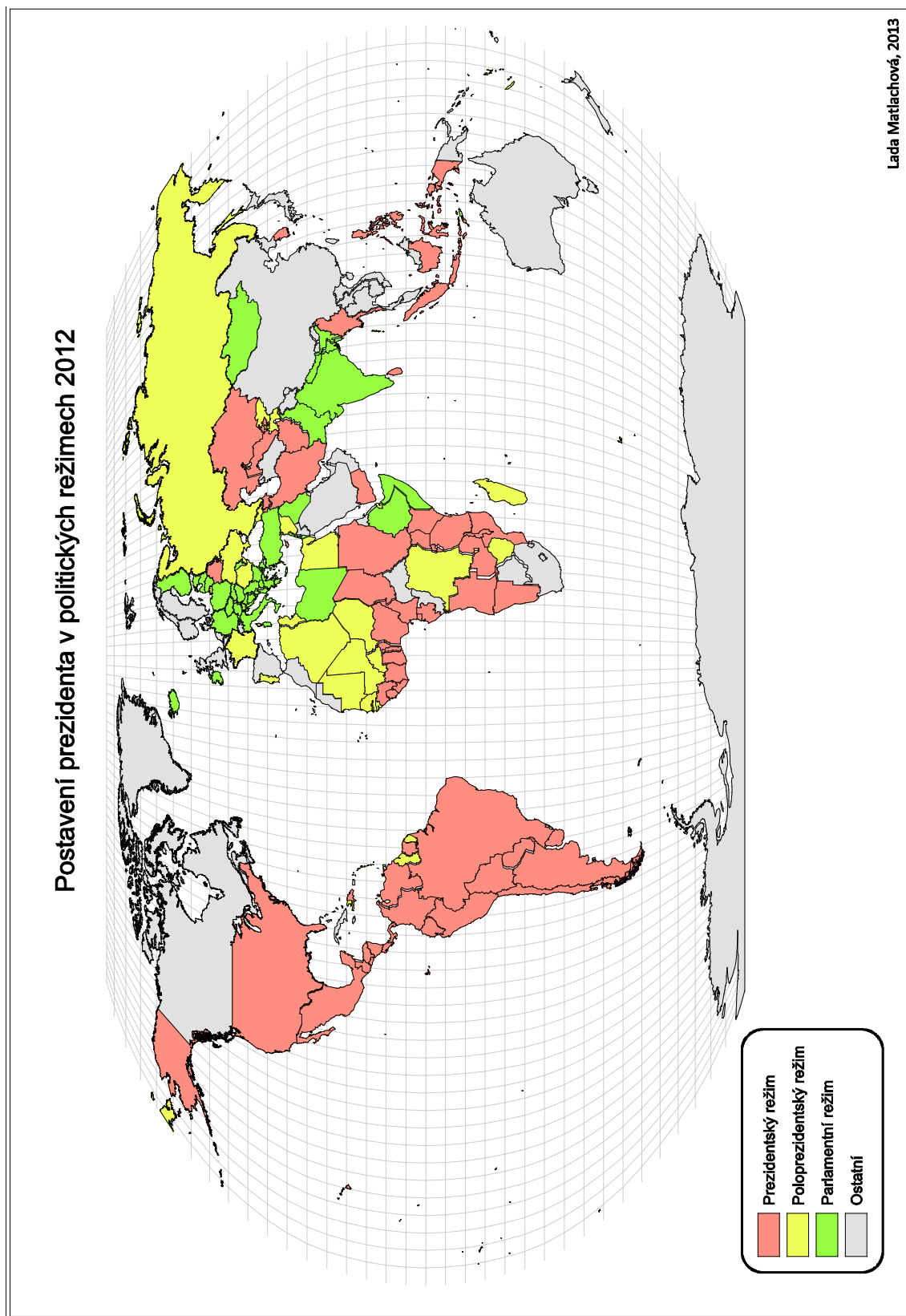
Parlamentní režim

Poloprezidentský režim

Příloha č. 2 – Postavení prezidenta v politických režimech

Příloha č. 3 – Návrhy na zavedení přímé volby prezidenta

Předkladatelé návrhu, rok předložení	Volební systém	Nominace kandidátů	Pravomoci prezidenta	Průběh projednávání
Poslanci Čtyřkoalice, 2001	Dvoukolový absolutně většinový	Občané, politické strany a politické hnutí, petice 20 000 podpisů	Neměnné	Zamítnut v 1. čtení
Senátoři Čtyřkoalice, 2002	Dvoukolový absolutně většinový	Občané, politické strany a politické hnutí, petice 20 000 podpisů	Oslabení výlučných pravomocí	Nebylo přijato usnesení
Poslanci KDU-ČSL, US-DEU a ČSSD, 2002	Dvoukolový absolutně většinový	10 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 20 000 podpisů	Neměnné	Zamítnut v 1. čtení
Poslanci ODS, 2002	Jednokolový relativně většinový	Občané, politické strany a politické hnutí, petice 20 000 podpisů	Neměnné	Zamítnut v 1. čtení
Poslanci US-DEU, 2003	Dvoukolový absolutně většinový	10 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 10 000 podpisů	Neměnné	Zamítnut ve 3. čtení
Senátoři klubu „Nezávislí“, 2003	Dvoukolový absolutně většinový	10 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 10 000 podpisů	Neměnné	Zamítnut v 1. čtení
Vládní návrh, 2003	Tříkolový absolutně většinový	20 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 10 000 podpisů	Oslabení výlučných pravomocí	Zamítnut ve 3. čtení
Poslanci ČSSD, 2007	Tříkolový absolutně většinový	20 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 10 000 podpisů	Oslabení výlučných pravomocí	Zamítnut ve 3. čtení
Poslanci Strany zelených, 2008	Tříkolový absolutně většinový	20 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 10 000 podpisů	Neměnné	Vzat zpět
Vládní návrh, 2009	Neuveden	20 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 20 000 podpisů	Neměnné	Neprojednán výbory po 1. čtení
Poslanci ČSSD, 2010	Tříkolový absolutně většinový	40 poslanců, 17 senátorů, občan – petice 50 000 podpisů	Oslabení výlučných pravomocí	Zamítnut v 1. čtení
Vládní návrh, 2011	Dvoukolový absolutně většinový	20 poslanců, 10 senátorů, občan – petice 50 000 podpisů	Neměnné	Schwálen, účinný od 1. 10. 2012

Příloha č. 4 – Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet

Orgán	Účel částky	Částka (v tis. Kč)
Ministerstvo vnitra	Tisk volebních materiálů	59 700
	Ostatní	1 800
Policie	Nespecifikováno	30 000
Kraje, obce	Zvláštní odměny členům okrskové komise	387 000
	Telekomunikační spojení	30 000
	Ostatní	43 000
Český statistický úřad	Nespecifikováno	100 000
Ministerstvo zahraničních věcí	Nespecifikováno	3 000
Ministerstvo obrany	Nespecifikováno	500
Vězeňská služba	Zajištění práva vězňů volit	300
Celkem		655 300

Zdroj: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (2012). *Sněmovní tisk 613/0: Vládní návrh zákona o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů* (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=613&CT1=0>, 16. 3. 2013), s. 47.

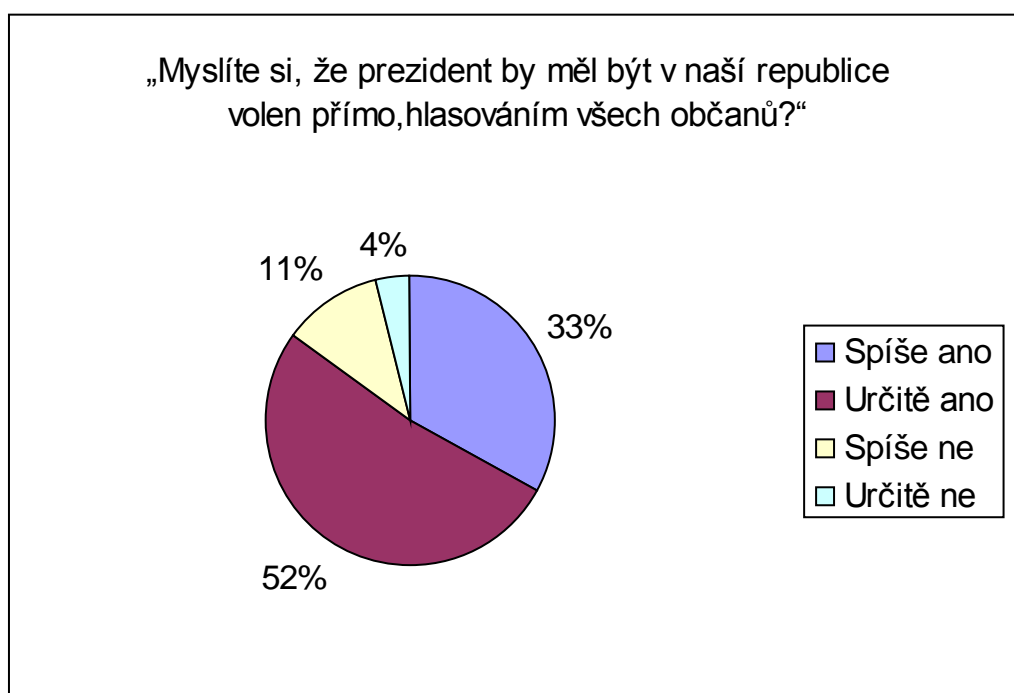

Příloha č. 5 – Postoje politických stran k přímé volbě prezidenta

	ČSSD	KSČM	ODS	TOP 09	VV
Změna způsobu volby	Ano	Váhavý příznivec	Ne (do r. 2002), váhavý příznivec (2002–2010)	Ano	Ano
Dlouhodobé přání občanů	Ano	Ne, populismus	Ne	Ano	Ano
Prohloubení účasti občanů na věcech veřejných	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano
Silnější legitimita	Ano	Ne	Ne	Nespecifikováno	Nespecifikováno
Posílení prvků přímé demokracie	Ano	Částečně ano	Ne	Ano	Ano
Změna pravomocí a odpovědnosti prezidenta	Ano, podmínka	Ano, podmínka	Ne	Ne	Ne

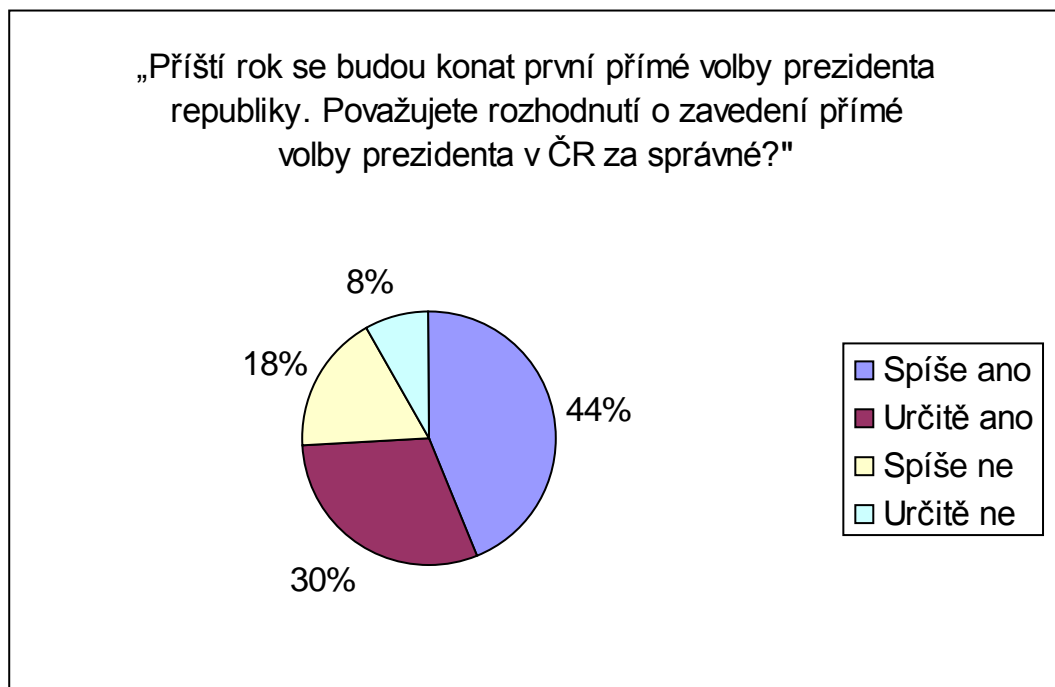
Příloha č. 6 – Sociologické průzkumy veřejného mínění

Graf č. 1 – Průzkum veřejného mínění v počátcích snah o zavedení přímé volby prezidenta

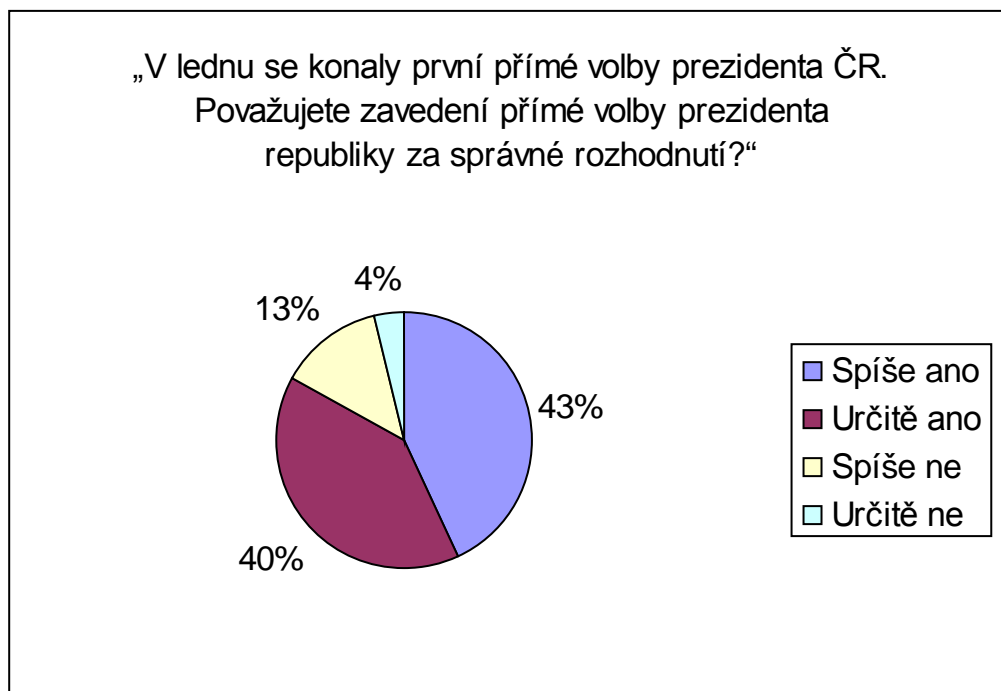
STEM (2002). *Názory veřejnosti na způsob volby prezidenta – Trendy 1998 – 2002* (<http://www.stem.cz/clanek/359>, 28. 4. 2013).

Graf č. 2 – Průzkum veřejného mínění po schválení přímé volby prezidenta

Zdroj: STEM (2012). *Informace z výzkumu STEM trendy 2/2012* (<http://www.stem.cz/clanek/2408>, 28. 4. 2013).

Graf č. 3 – Průzkum veřejného mínění po konání přímé volby prezidenta

Zdroj: STEM (2013). *Tisková informace z výzkumu STEM trendy 2/2013* (<http://www.stem.cz/clanek/2694>, 28. 4. 2013).